

UNIVERZITET SINGIDUNUM

DEPARTMAN ZA POSLEDIPLOMSKE STUDIJE

MASTER STUDIJE

MASTER AKADEMSKI PROGRAM : POSLOVNA EKONOMIJA

M A S T E R R A D

TEMA : Specifičnost revizije finansijskih izveštaja osiguravajućih društava

MENTOR

Prof. dr Zoran Petrović

STUDENT

Ana Kozomara 400695/2010

Beograd, decembar 2014. godine

SADRŽAJ

UVOD	2
1. Predmet i cilj istraživanja	3
2. Metode i tehnike istraživanja	3
3. Metode prikupljanja podataka	3
4. Hipotetički okvir istraživanja	4
5. Struktura rada	4
I OSIGURANJE: POJAM, SVRHA I SPECIFIČNOST	5
1. Pojam osiguranja	5
2. Nastanak savremenog osiguranja	6
3. Razvoj osiguranja u Srbiji	7
4. Osnovni činioci osiguranja	9
5. Kontrola poslovanja društava za osiguranje	11
6. Aktuarstvo i revizija	11
7. Grupe poslova osiguranja	14
8. Najznačajniji pojmovi osiguranja	16
II REVIZIJA: POJAM, SVRHA I ZNAČAJ	24
1. Međunarodni standardi revizije	24
2. Međunarodni standard revizije 200.....	24
3. Ciljevi revizije	25
4. Računovodstveni i revizorski standardi	26
5. Međunarodni računovodstveni standardi	27
6. Vrste revizora	27
7. Uobičajeni postupak revizije	28
8. Planiranje materijalnosti	31
9. Ubedljivost dokaza i cena pribavljanja dokaza	32
10. Vrste dokaza revizije	32
11. Delovi izveštaja revizije	34
12. Izveštaji revizije	34
III REVIZIJA FINANSIJSKIH IZVEŠTAJA DRUŠTAVA ZA OSIGURANJE	37
1. Revizija finansijskih izveštaja	37
2. Statistički prikaz revizorskih mišljenja o poslovanju osiguravajućih društava u Srbiji	50
3. Primer mišljenja osiguravajućeg društva kroz 2010., 2011., 2012. i 2013. godinu	51
ZAKLJUČAK.....	64
LITERATURA	65

UVOD

Obzirom da osiguranje kao deo finansijskog tržišta ima značajan uticaj na ekonomski razvoj nacionalne ekonomije Srbije, ono u našoj zemlji iz godine u godinu postaje sve bitnija komponenta koja se razvija u pozitivnom smeru i privlači mnogo pažnje, kako javnosti, tako i ljudi kojima je ono potrebno.

U Srbiji trenutno posluje 28 društava za osiguranje i reosiguranje. Zakon o osiguranju uredio je uslove i načine obavljanja delatnosti osiguranja, visinu osnovnog kapitala, kao i nadzor nad obavljanjem delatnosti osiguranja, što je uslovilo razlike u odnosu na ostala privredna društva. Dalja razmatranja koja se nalaze u ovom radu se tiču definisanja i pojašnjenja tih razlika, a posebna pažnja je usmerena ka reviziji finansijskih izveštaja društava za osiguranje.

Naša zemlja se dugi niz godina nalazi u uslovima rata, tranzicije, sive ekonomije i kriminala u kojima je pogodno tlo za razvijanje nedozvoljenih radnji na svim privrednim i državnim nivoima. U našoj zemlji je pre par godina postojao veći broj tih društava nego što je danas, ali zbog nepoštovanja zakonskih okvira i slabe kontrole države nisu bili malobrojni prekršaji u poslovanju. Nadzor nad poslovanjem društava za osiguranje u Srbiji vrši Narodna banka Srbije, čime je učinjen prvi korak ka uspostavljanju revizije finansijskog sektora u celini, a naročito osiguranja.

U masovnosti novih zakona, donesena je odluka da i osiguravajuća društva imaju obavezu vršenja revizije. Revizija osiguranja je kompleksna, zahteva od revizora potpunu posvećenost, veliko znanje i u određenoj meri se razlikuje od revizije privrednih društava. Zbog toga se iskristalisao značaj revizije u protekloj deceniji, posebno u procesu nadzora i upravljanja nad osiguranjem. Ona predstavlja završni čin finansijskog izveštavanja u kojem je sadržano evidentiranje poslovnih promena, prezentovanje komponenti finansijskih izveštaja, a revizija na kraju toga daje mišljenje o tome da li su sve komponente finansijskog izveštavanja prezentovane u skladu sa definisanim okvirom i zakonom ili su podaci netačni i ne pokazuju istinito i realno stanje poslovanja preduzeća.

1. Predmet i cilj istraživanja

Predmet ovog pristupnog rada jeste specifičnost revizije finansijskih izveštaja društava za osiguranje koja je uslovljena time što se osiguranje posmatra kao posebna grana privrede. Samim tim su finansijska izveštavanja, zakoni i revizija drugačiji od svega ostalog sa čime bismo mogli da poredimo način i vrstu poslovanja.

Društveni cilj ovog rada jeste povećanje produktivnosti, znanja i veština u poslovanju koje je na bilo koji način povezano sa vršenjem revizije i kontrole nad osiguravajućim društvom.

Naučni cilj ovog istraživanja je naučni opis svih elemenata revizije društava za osiguranje.

2. Metode i tehnike istraživanja

Uzimajući u obzir specifičnosti revizije finansijskih izveštaja društava za osiguranje, prilikom istraživanja korišćene su različite metode kako bi bili ostvareni osnovni ciljevi ovog rada – objektivnost, pouzdanost, opštost i sistematičnost. Da bi se to na naučno-validan način ostvarilo, primenjene su: osnovne analitičke i sintetičke metode, opšte-naučne, hipotetičko-deduktivne, statističke metode i sl.

3. Metode i tehnike prikupljanja podataka

Metode i tehnike koje će biti korišćene u ovom radu su: tehnika posmatranja (proces rada i organizacija) i analiza dokumenata, tehnika ispitivanja (usmeno, intervjui, veliki obim informacija je dobijen konsultacijom sa zaposlenima u Preduzeću za reviziju „Vinčić“).

U najvećem delu ovog rada biće korišćena literatura iz oblasti računovodstva, revizije, osiguranja, stručni časopisi i literatura sa seminara vezanih uz ovu tematiku.

4. Hipotetički okvir istraživanja

Nakon postavljenog predmeta istraživanja, cilja istraživanja i tehnika koje će se koristiti u ovom naučno-istraživačkom radu, postavljene su i hipoteze koje će biti potvrđene u radu.

Generalna hipoteza – Specifičnost revizije finansijskih izveštaja društava za osiguranje determinisana je samom delatnošću osiguranja.

Posebne hipoteze koje su proistekle iz generalne hipoteze su:

- Specifičnosti determinisane sa MRS,*
- Specifičnosti determinisane sa MSFI,*
- Specifičnosti determinisane Zakonom o osiguranju,*
- Zakonski okviri iz Zakona o računovodstvu i reviziji*
- Specifičnost Međunarodnog standarda finansijskog izveštavanja 4 – Ugovori o osiguranju*
- Posebne kategorije kao što su Garantni fond i tehničke rezerve*
- Specifičnost tranzitornih pozicija (prenosna premija i rezervisane štete).*

5. Struktura rada

Rad je napisan u 3 dela.

Prvi deo ukazuje na pojam osiguranja, istorijat, značaj i kontrolu osiguranja.

Drugi deo se bavi pojmom revizije, svrhom i značajem uopšte.

Treći deo se sastoji od revizije finansijskih izveštaja društava za osiguranje, pojašnjenja specifičnosti i razlike u odnosu na ostala privredna društva. Takođe, treći deo sadrži i primer revizijskog mišljenja, kao i rezultate statističke analize.

I OSIGURANJE: POJAM, SVRHA I SPECIFIČNOST

1. Pojam osiguranja

U osnovnom smislu, osiguranje je „*privredna, uslužna delatnost koja štiti čoveka i njegovu imovinu od posledica dešavanja brojnih opasnosti*“.¹ Na taj način se obezbeđuje neophodna sigurnost u privredi i društvu u celini. Pravna lica i pojedinci izloženi su neprekidnoj mogućnosti dešavanja opasnosti koje mogu prouzrokovati štetu. Osiguranje predstavlja jedan od najvažnijih vidova obezbeđenja od takvih događaja i predstavlja ekonomsku nužnost svakome ko vodi računa o bezbednosti u poslovanju i svakodnevnom životu.

Uobičajeno je da se osiguranje posmatra s tri stanovišta, odnosno ima tri sastavna dela: ekonomski, pravni i tehnički. **Ekonomski vid** se iskazuje ciljem koji se želi ostvariti – tu je reč o zadacima osiguranja: posredna i neposredna zaštita osiguranika, odnosno njegove imovine kao osnovna svrha, zatim slede razvojna, socijalna uloga i drugo. **Pravni vid** podrazumeva uređenje izuzetno brojnih pravnih odnosa koji nastaju u osiguranju, počevši od njegovog zaključivanja pa do isplate naknade štete, dok je **tehnički** onaj deo koji uređuje funkcionisanje osiguranja posmatranog kao posebni mehanizam za procenu težine rizika, njihovo izravnavanje u prostoru i vremenu, proračun premije, sve to uz upotrebu najsavremenijih statističko-matematičkih i drugih metoda.

Osiguranje je danas, prevalivši nekoliko milenijuma razvoja i prošavši više faza, visokorazvijena društvena delatnost, ekonomska ustanova koja nadoknađuje štete nastale usled dejstva rušilačkih prirodnih sila, nesrećnih slučajeva i mnogih drugih događaja. Ono obezbeđuje ekonomsku zaštitu osiguranicima, pravnim i fizičkim licima, od štetnih dejstava i poremećaja do kojih dolazi nastankom osiguranog slučaja ili ostvarenjem osiguranog rizika. Pojmovi kao opasnost, rizik, šteta i odšteta neposredno su povezani s pojmom osiguranja koji u sebi nosi ideju sigurnosti.

¹Šulejić P., Vujović R., Mrkšić D., Žarković N., Rašeta J., Miloradić J., „Osnovi osiguranja“, 2009., Beograd

U suštini, osiguranje predstavlja udruživanje lica izloženih istoj opasnosti s ciljem da zajednički podnesu štetu za koju se unapred zna da će, prema teoriji verovatnoće, zadesiti samo neke od njih. Osnova osiguranja leži, dakle, u načelu uzajamnosti. Njegov temelj je zajednica korisnika ili vlasnika predmeta osiguranja koji pojedinačno mogu pretrpeti štetu od osiguranih opasnosti. Preko osiguranja se izjednačavaju i izravnavaju rizici na prihvatljivom, lako podnošljivom nivou. Atomiziranje rizika, to jest njihovo razbijanje na mnoštvo osiguranika, odnosno usitnjavanje krupnih šteta na, u prenosnom smislu, bezbroj malih, predstavlja **tehničku suštinu osiguranja**.

2. Nastanak savremenog osiguranja

Osiguranje u sadašnjem smislu se javilo tek kad su se na bazi razvoja statističko-matematičke nauke izravnavali rizici, tako da se operacija ne sastoji samo u tome da šteta prelazi s jednog pojedinca na drugog, već se šteta razdeljuje na brojne učesnike. Osnova su uzajamnost i tehnička organizacija sa svim svojim elementima i zadacima.

U doba kapitalizma, stvaranjem osiguravajućih društava krajem sedamnaestog, a naročito tokom osamnaestog veka, otpočinje naredna faza razvoja osiguravajuće delatnosti. Privredni, naučni i društveni razvoj u celini doprineli su komercijalizaciji osiguranja i postavljanju njegovih čvrstih tehničkih osnova.

Ukoliko posmatramo tehnološki razvitak najvažnijih grana osiguranja u Engleskoj, koja je jamačno najznačajnija zemlja za ovu delatnost, uočićemo da je tamo najpre sredinom šesnaestog veka nastalo pomorsko osiguranje, a zatim, krajem istog veka, i osiguranje života. U drugoj polovini sedamnaestog veka takođe je zaživelo osiguranje od požara.

Nezaobilazno mesto u istoriji, kako engleskog tako i svetskog osiguranja, ima čuveni Lojd. Njegov razvoj otpočeo je još 1688. godine.² Zanimljivo je naglasiti kako se Lojd nikada nije neposredno bavio osiguranjem, te, dakle, nije bio osiguravač u uobičajenom smislu reči. Njegova

² Outreville J., „Theory and Practice of Insurance“, Kluwer Academic Publishers, 1997., Dordrecht/Boston/London, str. 19.

prava uloga jeste organizovanje osiguravajućih i reosiguravajućih poslova. Lojd, stoga, predstavlja berzu, odnosno organizovano tržište ovih poslova.³

Tokom devetnaestog, a naročito tokom dvadesetog veka, osiguranje je doživelo pravi procvat postavši moćna finansijska grana svetske privrede. Njegova organizacija pod strogim je uplivom države kako bi moglo odgovoriti osnovnom zadatku – zaštititi ljudi i imovine. Vrste i oblici osiguranja danas su izuzetno razgranati pokrivajući gotovo sva područja čovekovog delovanja.

3. Razvoj osiguranja u Srbiji

Poslovi osiguranja su se u Srbiji u savremenom smislu pojavili pred kraj devetnaestog veka. Obavljali su se isključivo preko predstavništava inostranih osiguravajućih društava iz Engleske, Austro-Ugarske, Francuske i drugih zemalja. Izuzetno je zanimljiva činjenica da im je glavna delatnost bila osiguranje života. Požarni rizik se nije ni pokrivao, pošto je u ondašnjoj Srbiji važio zakon po kome su opštine bile obavezne da nadoknade štetu od požara ukoliko krivac ne bude otkriven. Tek 1906. godine utemeljeno je prvo srbijansko društvo za osiguranje „Srbija“ sa sedištem u Beogradu.⁴

Podaci o visini premije ukazuju da je, u poređenju sa drugim evropskim zemljama, jugoslovensko tržište bilo jedno od najnerazvijenijih. Po okončanju Drugog svetskog rata sva predratna osiguravajuća društva su ukinuta, a njihova imovina oduzeta, odnosno nacionalizovana. Stranim zavodima nije bilo dozvoljeno da imaju poslovnice na području Jugoslavije. Nove vlasti su osnovale **Državni zavod za osiguranje** koji je 1947. preimenovan u **Državni osiguravajući zavod – DOZ**. Ta monopolska ustanova se bavila svim vrstama komercijalnih osiguranja.

Godine 1976. donet je Zakon o osnovama sistema osiguranja imovine i lica. Usaglašavajući svoje poslovanje i organizaciju sa donetim uredbama, zajednice osiguranja preimenovane su u **Zajednice osiguranja imovine i lica – ZOIL**.

³ Marović B., Žarković N., „Leksikon osiguranja“, DDOR Novi Sad, 2002., Novi Sad, str. 129.

⁴ Milošević B., „Od DOZ-a, OZ-a i ZOIL-a do deoničkog društva“, Deoničko društvo za osiguranje i reosiguranje „Novi Sad“, 1991., Novi Sad, str. 14.

Namera novog zakona iz 1990. je bila uspostavljanje tržišnog ustrojstva osiguranja, sličnog onome u razvijenim zemljama. Dobitak je, konačno, postao cilj osiguravačevog poslovanja, a pravni subjektivitet organizacije postaje jedinstven, za razliku od dotadašnjeg razdoblja kada je svaki organizacijski deo imao zaseban pravni status sa zasebnim organima upravljanja i računom.⁵

Narednu važnu etapu razvitka osiguravajuće delatnosti predstavljao je Zakon o osiguranju imovine i lica iz 1996. On je određivao da se organizacija za osiguranje osniva bilo kao deoničarsko društvo za osiguranje, bilo u obliku društva za uzajamno osiguranje. Važno je istaći da je prethodnim zakonom bilo predviđeno čak pet mogućih organizacijskih oblika, što se u praksi nije pokazalo ostvarivim jer se sve svelo na deonička društva za osiguranje, odnosno reosiguranje.

U izradi Zakona o osiguranju Republike Srbije 2004.⁶ godine učestvovali su, sem domaćih, i inostrani stručnjaci. Zakon je delimično usaglašen sa evropskim, odnosno svetskim standardima, naravno u meri u kojoj je to bilo moguće polazeći od stepena razvoja našeg osiguravajućeg tržišta.

Najvažnije zakonske novine ticale su se sledećeg:⁷

1. *Pooštravanje uslova za osnivanje društava za osiguranje* – odnosi se na razgraničavanje vrsta poslova, povećanje osnivačkog praga i proveru poslovnih sposobnosti osnivača društva za osiguranje.
2. *Zaštita interesa akcionara* – po ovim pitanjima uvedena je zaštita prava manjinskih deoničara, zatim obaveza neprekidnog održavanja i praćenja platežnosti osiguravajućeg društva, utvrđena su merila za ulaganje sredstava tehničkih i garantnih rezervi.
3. *Posredovanje i zastupanje* – ovi poslovi su razgraničeni pa Zakon dozvoljava rad društva za posredovanje, društva za zastupanje i zastupnika kao pojedinca-fizičkog lica – uslovi za osnivanje i poslovanje dosta su strogi.
4. *Nadzor nad poslovanjem* – uspostavlja se savremeno ustrojstvo nadzora nad oblašću osiguranja onako kako je uređeno u zemljama Evropskog saveza. Ove poslove sprovodi

⁵ List Zajednice osiguranja imovine i lica „Novi Sad“, 155, 1990., str. 1-7.

⁶ Zakon o osiguranju („Sl. glasnik RS“, br. 55/04, 70/2004.....107/2009, 99/2011, 119/2012 i 116/2013)

⁷ Labus O., Zakon o osiguranju Republike Srbije, *Osiguranje*, 7-8, 2004., str. 39-41.

Narodna banka Srbije, čime je izraženo opredelenje zakonodavca da se u budućnosti na jednom mestu objedini celokupan nadzor nad finansijskim sektorom.

5. *Neposredna zaštita prava osiguranika i drugih korisnika osiguranja* – obezbeđena je u okviru nadzornog organa gde se posreduje kod prigovora vezanih za rešavanje odštetnih zahteva kako bi se izbegli sporovi.

4. Osnovni činioci osiguranja

U osnovne činioce, tj. elemente osiguranja ubrajamo rizik, premiju osiguranja, osigurani slučaj i svotu osiguranja.

RIZIK

Element rizika je nezaobilazan u osiguranju. Bez postojanja rizika ne samo da se ne može zaključiti ugovor o osiguranju, nego ono nema ni smisla. U teoriji je u velikoj meri usaglašeno mišljenje da je rizik moguć, ekonomski štetan, neizvestan događaj na koji osiguranik ili neka druga zainteresovana lica ne mogu da utiču, a istovremeno pogodan da bude predmet osiguranja.

PREMIJA OSIGURANJA

Pod premijom osiguranja podrazumeva se iznos koji je ugovarač osiguranja dužan da plati nakon zaključenog ugovora o osiguranju, odnosno nakon što je potpisao polisu osiguranja. Premija osiguranja se sastoji iz funkcionalne premije i režijskog dodatka. Funkcionalna premija sastoji se iz tehničke premije, a može da sadrži i doprinos za preventivu ako je uračunat u premiju osiguranja. Tehnička premija, kao osnovni deo premije, služi za plaćanje šteta, ugovorenih suma osiguranja i druge namene u skladu sa uslovima osiguranja. Doprinos za preventivu koristi se za sprovođenje mera u cilju sprečavanja i suzbijanja rizika koji ugrožavaju imovinu i lica. Režijski dodatak se koristi za pokriće troškova sprovođenja osiguranja.

OSIGURANI SLUČAJ

Jedan od ključnih elemenata osiguranja je osigurani slučaj. Osigurani slučaj se definiše kao budući, neizvestan i nezavistan od isključive volje ugovarača osiguranja događaj, s obzirom na koji se zaključuje osiguranje. Stoga se utvrđuje da je ugovor o osiguranju ništavan ako je u času njegovog zaključivanja već nastao osigurani slučaj, ako je bio u nastupanju ili je izvesno da će nastupiti, ili je već tada bila prestala mogućnost da nastane.

Nastupanjem osiguranog slučaja osiguravač je dužan da isplati naknadu ili svotu određenu ugovorom u ugovorenom roku koji ne može biti duži od 14 dana, računajući od dana kada je osiguravač dobio obaveštenje da se osigurani slučaj dogodio. Ukoliko je za utvrđivanje postojanja obaveze osiguravača potrebno izvesno vreme, ovaj rok počinje teći od dana kada je utvrđeno postojanje njegove obaveze i njen iznos.

SUMA OSIGURANJA

Pod sumom, tj. svotom osiguranja podrazumeva se iznos definisan u zakonu ili ugovorom o osiguranju, odnosno polisi osiguranja, koji je gornja granica obaveze osiguravača prilikom naknade štete.

U osiguranju lica, u slučaju nastanka osiguranog slučaja, osiguraniku, odnosno korisniku osiguranja se isplaćuje osigurana suma koja je nezaobilazni, tj. bitan element kod zaključivanja ugovora o osiguranju. Pri tome, nije bitno kolika je stvarna šteta niti se ona utvrđuje. Visina osigurane sume je odvojena od stvarno pretrpljene štete koja se, u krajnjem slučaju, ne može precizno ni utvrditi s obzirom da šteta nije ni nastala na imovini nego na licu.

5. Kontrola poslovanja društava za osiguranje

Nad radom društva za osiguranje u savremenim uslovima uspostavlja se državni nadzor i kontrola. U drugim zemljama postoje različiti vidovi kontrole delatnosti osiguranja, pri čemu je u zemljama tržišne privrede nadzor naročito intenzivan u postupku osnivanja, u fazi donošenja uslova osiguranja i tarifa kao i njihove sadržine, kao i u pogledu očuvanja solventnosti društva za osiguranje i postupku eventualne likvidacije, odnosno stečaja.⁸

Postoji više načina vršenja kontrole nad društvima za osiguranje. Direktan nadzor nad obavljanjem poslova društva za osiguranje, shodno zakonskim propisima, vrši Narodna banka Srbije.

6. Aktuarstvo i revizija

AKTUARSTVO

Aktuarske poslove obavljaju ovlašćeni aktuari. Ovlašćeni aktuar je lice koje je dobilo ovlašćenje Narodne banke Srbije za obavljanje aktuarskih poslova. Ovlašćenog aktuara imenuje direktor društva za osiguranje.

Ovlašćeni aktuar daje mišljenje o:⁹

1. načinu izrade tarifa premija;
2. tome da li su tehničke rezerve obrazovane u skladu sa zakonom;
3. aktima poslovne politike u postupku njihovog donošenja, odnosno u postupku izmena i dopuna i primeni akata poslovne politike;
4. finansijskim izveštajima i godišnjem izveštaju o poslovanju društva;
5. izveštaju o sprovođenju politike saosiguranja i reosiguranja;

⁸ Šulejić P., *Pravo osiguranja*, Misao, 1992., Novi Sad, str. 127.

⁹ Zakon o osiguranju („Sl. glasnik RS“, br. 55/04, 70/2004.....107/2009, 99/2011, 119/2012 i 116/2013)

6. tome da li je matematička rezerva izračunata u skladu sa zakonom;
7. prenosu portfelja osiguranja.

Ovlašćeni aktuar izračunava, odnosno daje mišljenje o margini solventnosti i obavlja druge aktuarske poslove, u skladu sa zakonom. Nadležni organi društva za osiguranje dužni su da u postupku donošenja, odnosno utvrđivanja akata razmotre mišljenje ovlašćenog aktuara. Mišljenje ovlašćenog aktuara dostavlja se i internoj reviziji i nadzornom odboru društva.

Kad ovlašćeni aktuar uoči nepravilnosti u poslovanju društva za osiguranje, dužan je da upravi i nadzornom odboru društva predloži mere za otklanjanje uočenih nepravilnosti. Društvo za osiguranje je dužno da obezbedi ovlašćenom aktuaru stalni i nesmetani pristup podacima o poslovanju koji su mu neophodni i koje ovlašćeni aktuar zatraži u vezi sa obavljanjem navedenih aktuarskih poslova.

REVIZIJA

Revizija finansijskih izveštaja društva za osiguranje vrši se u skladu sa zakonom kojim se uređuje revizija finansijskih izveštaja, ako ovim zakonom nije drukčije uređeno. Sadržinu izveštaja o obavljenoj reviziji finansijskih izveštaja društva za osiguranje bliže propisuje Narodna banka Srbije kroz Odluku o sadržini izveštaja o obavljenoj reviziji finansijskih izveštaja društva za osiguranje.¹⁰

Društvo za osiguranje dostavlja Narodnoj banci Srbije finansijski izveštaj na koji je mišljenje dala ovlašćena revizija. Uz izveštaj, društvo za osiguranje dostavlja i skraćeni finansijski izveštaj, koji objavljuje Narodna banka Srbije.

Pored klasične revizije, ustanovljena je obaveza društva za osiguranje da organizuje i internu reviziju koja je samostalna i nezavisna u obavljanju svojih poslova. Internu reviziju obavlja poseban organizacioni deo u društvu za osiguranje. Posebno je značajna neposredna podređenost interne revizije nadzornom odboru, a ne upravi društva. Lica koja obavljaju internu reviziju nazivaju se interni revizori i ne mogu unutar društva obavljati druge poslove.

¹⁰ Odluka o sadržini izveštaja o obavljenoj reviziji finansijskih izveštaja društva za osiguranje („Sl. glasnik RS“, br. 21/2005 i 24/2005)

INTERNA REVIZIJA

Interna revizija sprovodi se u skladu sa Zakonom o osiguranju, Zakonom o računovodstvu i Zakonom o reviziji, Odlukom NBS o sadržini podataka koje društvo za osiguranje dostavlja NBS i načinu dostavljanja tih podataka, Pravilnika o radu Interne revizije osiguravajućeg društva i Plana i programa rada Interne revizije za tekuću godinu.

U skladu sa članom 137. Zakona o osiguranju, interna revizija društva sprovodi stalnu i sveobuhvatnu kontrolu svih aktivnosti iz poslovanja društva, a naročito:

1. Kontinuirano praćenje, proveru i unapređenje sistema rada u društvu za osiguranje,
2. Identifikaciju rizika kojima je društvo za osiguranje izloženo ili se može očekivati da bude izloženo,
3. Ocenu i vrednovanje uspostavljenog sistema internih kontrola,
4. Izdavanje odgovarajućih prepreka za otkaljanje uočenih nepravilnosti i nedostataka i za unapređenje primenjenih postupaka i sistema rada.

Na osnovu člana 140. Zakona o osiguranju, interna revizija sastavlja godišnji izveštaj o internoj reviziji.

Interne kontrole u osiguranju su sintetički predmet ispitivanja interne revizije. Pored ispitivanja internih kontrola, interna revizija procenjuje i rizike vezane za status, pravilnike, opšte i posebne uslove osiguranja, tehničke osnove osiguranja, način i postupak procene i likvidacije šteta, rezervaciju šteta, prenosne premije, plasmane, reosiguranja i druge najosetljivije rizike. Poseban akcenat se stavlja na praćenju najvažnijih postupaka prilikom sačinjavanja godišnjih finansijskih izveštaja.

Osiguravajuće društvo je dužno da organizuje internu reviziju, koja je samostalna i nezavisna u obavljanju svojih poslova. Internu reviziju osiguravajućeg društva obavlja posebni organizacioni deo u društvu utvrđen statutom. Interna revizija osiguravajućeg društva za svoj rad neposredno odgovara nadzornom odboru društva. Organi osiguravajućeg društva i zaposleni u osiguravajućem društvu ne smeju sprečavati, ograničavati ili otežavati izveštavanje o nalazima i procenama zaposlenih na poslovima interne revizije u osiguravajućem društvu.

RAD INTERNE REVIZIJE

Program rada i godišnji plan rada interne revizije osiguravajućeg društva usvaja nadzorni odbor društva. Programom rada interne revizije uređuje se naročito: jasno i detaljno definisani rizici u oblasti poslovanja u kojima ti rizici mogu nastati, ciljevi i zadaci interne revizije, kao i prioriteta u vršenju funkcije interne revizije, periodičnost, odnosno učestalost aktivnosti interne revizije, način sprovođenja programa interne revizije i odgovornost internog revizora s realizacijom tog programa i stepen obuhvatnosti i detaljnosti interne revizije po određenim područjima poslovanja osiguravajućeg društva.

Interna revizija osiguravajućeg društva sastavlja šestomesečne i godišnje izveštaje o internoj reviziji. Interna revizija podnosi izveštaje, istovremeno, i nadzornom odboru i upravi osiguravajućeg društva. Godišnji izveštaj o internoj reviziji, sa mišljenjem nadzornog odbora, upravni odbor osiguravajućeg društva razmatra istovremeno sa finansijskim izveštajem društva. Upravni odbor osiguravajućeg društva dužan je da uz godišnji izveštaj o internoj reviziji, sa mišljenjem nadzornog odbora, skupštini dostavi i izveštaj o merama koje su preduzete povodom nalaza interne revizije i nadzornog odbora za otklanjanje uočenih nepravilnosti.

Ako interna revizija utvrdi da osiguravajuće društvo ne postupa u skladu sa pravilima o upravljanju rizikom i zbog toga društvu pretila nelikvidnost ili nesolventnost ili utvrdi da je ugrožena sigurnost poslovanja, odnosno, da su ugroženi interesi osiguranika, dužna je da o tome odmah, a najkasnije u roku od 24 časa od trenutka saznanja, obavesti upravu i nadzorni odbor osiguravajućeg društva.

7. Grupe poslova osiguranja

Osiguranje se danas pojavljuje u mnogobrojnim oblicima. To nameće potrebu njegovog razvrstavanja i grupisanja po određenim zajedničkim svojstvima. Svrha podele jeste olakšavanje proučavanja i primene teorijskih i praktičnih rešenja sa ekonomskog, pravnog i tehničkog stanovišta za određene vrste osiguranja.

Budući da ima izuzetno širok obuhvat, osiguranje se deli na osnovu većeg broja merila. Podele takođe zavise od privrednog ustrojstva zemlje i ustrojstva samog osiguranja. Uz brojnost razvrstavanja ističe se i njihova promenljivost zbog stvaranja novih grana osiguranja koje pokrivaju potrebe novih oblasti privrednih i društvenih odnosa.

Poslovi osiguranja su poslovi životnih osiguranja i poslovi neživotnih osiguranja.

ŽIVOTNA I NEŽIVOTNA OSIGURANJA

Vrste životnih osiguranja su:

1. Osiguranje života,
2. Rentno osiguranje,
3. Dopunsko osiguranje uz osiguranje života;
4. Dobrovoljno penzijsko osiguranje;
5. Druge vrste životnih osiguranja.

Vrste neživotnih osiguranja su:

1. Osiguranje od posledica nezgode;
2. Dobrovoljno zdravstveno osiguranje;
3. Osiguranje motornih vozila;
4. Osiguranje šinskih vozila;
5. Osiguranje vazduhoplova;
6. Osiguranje plovnih objekata;
7. Osiguranje robe u prevozu;
8. Osiguranje imovine od požara i drugih opasnosti;
9. Ostala osiguranja imovine;
10. Osiguranje od odgovornosti zbog upotrebe motornih vozila;
11. Osiguranje od odgovornosti zbog upotrebe vazduhoplova;
12. Osiguranje od odgovornosti zbog upotrebe plovnih objekata;
13. Osiguranje od opšte odgovornosti za štetu;
14. Osiguranje kredita;
15. Osiguranje jemstva;

16. Osiguranje finansijskih gubitaka;
17. Osiguranje troškova pravne zaštite;
18. Osiguranje pomoći na putovanju;
19. Druge vrste neživotnih osiguranja.

Obavezno osiguranje u saobraćaju utvrđuje se i uređuje Zakonom o obaveznom osiguranju u saobraćaju.¹¹

8. Najznačajniji pojmovi osiguranja

UGOVOR O OSIGURANJU

Ugovorom o osiguranju se obavezuje osiguravač da, na načelima uzajamnosti i solidarnosti, udružuje određeni iznos u zajednici osiguranja, odnosno zajednici rizika (osiguravač), a zajednica se obavezuje da, ako se desi događaj koji predstavlja osigurani slučaj isplati osiguraniku ili nekom trećem licu naknadu, odnosno ugovorenu svotu ili učini nešto drugo.

Ugovor o osiguranju je zaključen kad ugovarači potpišu polisu osiguranja ili list pokrića. Pismena ponuda za zaključenje ugovora o osiguranju učinjena osiguravaču vezuje ponudioca za vreme od osam dana od dana kada je ponuda prispela osiguravaču, ako nije određen kraći rok, a ako je potreban lekarski pregled, onda za vreme od petnaest dana. Međutim, ako osiguravač u tom periodu ne odbije ponudu koja ne odstupa od uslova pod kojima on vrši predloženo osiguranje, smatraće se da je prihvatio ponudu i da je ugovor zaključen. Pri tome se ugovor smatra zaključenim kada je ponuda prispela osiguravaču.

PORTFELJ OSIGURANJA

Portfelj osiguranja čine sva zaključena osiguranja u jednoj osiguravajućoj organizaciji. Portfelj osiguranja ima i užu smisao kada se odnosi na sva zaključena osiguranja jedne grupe ili vrste

¹¹ Zakon o obaveznom osiguranju u saobraćaju („Sl. glasnik RS“, br. 51/09, 78/2011, 101/2011, 93/2012 i 7/2013)

osiguranja. Tako razlikujemo portfelj neživotnog osiguranja i životnog osiguranja, portfelj osiguranja motornih vozila itd.

Iskazi u portfelju mogu biti različiti u zavisnosti od svrhe prikaza. Statističke veličine koje karakterišu portfelj neživotnih osiguranja su:

- ✚ Broj osiguranja,
- ✚ Broj osiguranih objekata,
- ✚ Suma osiguranja,
- ✚ Premija,
- ✚ Broj šteta,
- ✚ Broj oštećenih objekata,
- ✚ Suma osiguranja oštećenih objekata,
- ✚ Iznos odštete.

Ukupan portfelj osiguravača se diferencira po vrstama osiguranja i opisuje statističkim obeležjima koji se saglasno propisima dostavljaju centralnom registru statistike osiguranja i isti se publikuju.

PRENOSNA PREMIJA

Cena osiguranja koja se naplaćuje od ugovarača osiguranja, odnosno osiguranika, naziva se bruto premijom. Prema Zakonu o osiguranju ona se sastoji iz funkcionalnog dela i režijskog dodatka. Posle odbitka poreza, bruto premija se vremenski razgraničava na deo za tekući obračunski period i deo koji se naziva prenosnom premijom.

Pod prenosnom premijom se podrazumeva deo premije koji se koristi za pokriće obaveza iz osiguranja koje nastaju u narednom obračunskom periodu za ona osiguranja kod kojih osiguravajuće pokriće traje i posle isteka obračunskog perioda.

Osnovica za obračun prenosne premije jeste ukupna premija osiguranja utvrđena ugovorom o osiguranju, a obračunava se poslednjeg dana tekućeg obračunskog perioda, i to:

- ✚ 31. decembra tekuće godine (godišnji obračun)

- ✚ 31. marta, 30. juna i 30. septembra tekuće godine (obračuni u toku godine)
- ✚ na dan prenosa portfelja.

Propisano je da se izračunavanje prenosne premije vrši po metodi pojedinačnog izračunavanja za svaki ugovor o osiguranju sa tačnim vremenskim razgraničenjem (*pro rata temporis*).

REZERVISANE ŠTETE

Normalna je pojava da se neke prijavljene štete u tekućem obračunskom periodu ne mogu rešiti i isplatiti do isteka tog tekućeg obračunskog perioda. Osim toga, neke štete nisu prijavljene u obračunskom periodu kome pripadaju po datumu nastanka, već u nekom kasnijem tekućem obračunskom periodu.

Stoga se za nastale prijavljene, i za nastale a do isteka tekućeg obračunskog perioda neprijavljene štete, vrši rezervacija novčanih iznosa tzv. rezervisanje šteta. Po propisima Zakona o osiguranju, sredstva rezervi šteta predstavljaju deo ukupnih tehničkih rezervi osiguravača.

Rezervisanim štetama se smatraju:

- ✚ nastale prijavljene a nerešene štete do kraja tekućeg obračunskog perioda,
- ✚ nastale neprijavljene štete do kraja obračunskog perioda.

		(u 000 din)	
		2012.	2013.
1.	Rezervisane nastale prijavljene štete	121.002	131.651
2.	Rezervisane nastale a neprijavljene štete	139.982	82.347
Ukupno:		260.984	213.998

12

¹² "AS OSIGURANJE", www.apr.gov.rs

Struktura rezervisanih šteta po vrstama osiguranja:

		(u 000 din)	
		2012.	2013.
1.	Autoodgovornost	185.953	162.088
2.	Autokasko	29.636	26.617
3.	Nezgodna	3.094	4.525
4.	Ostale vrste	42.301	20.768
Ukupno:		260.984	213.998

13

REZERVE ZA IZRAVNANJE RIZIKA

Iz vremenskih serija godišnjih rezultata utvrđuju se prosečne vrednosti, standardno odstupanje i koeficijenti varijacije. Na toj osnovi se izračunavaju rezerve za izravnanje rizika. Formiranje fonda rezervi za izravnanje rizika regulisano je odredbama Zakona osiguranja. Rezerve za izravnanje rizika obrazuju se na teret rashoda društva za osiguranje, posebno za svaku vrstu neživotnih osiguranja i koriste se za vremensko izravnavanje toka šteta u pojedinim vrstama osiguranja.

MATEMATIČKA REZERVA

Kod životnih osiguranja se formira fond matematičke rezerve. Prema odredbama Zakona o osiguranju, matematička rezerva je tehnička rezerva društva za osiguranje namenjena izmirivanju budućih obaveza po osnovu životnih osiguranja. Isto tako, formiraju se sredstva za rezerve učešća u dobiti u visini iznosa na koji osiguranici imaju pravo po osnovu učešća u dobiti iz ugovora o osiguranju života, ako su osiguranici prihvatili da učestvuju u riziku deponovanja i ulaganja sredstava tehničkih rezervi.

Narodna banka Srbije donosi odluku o bližim kriterijumima i načinu obračunavanja matematičke rezerve i rezervi za učešće u dobiti.

Efekat matematičke rezerve se javlja kod višegodišnjih osiguranja života kao sadašnja vrednost budućih obaveza osiguravača, za naplaćenu premiju osiguranja i to, ako je ukupna premija u celosti naplaćena na početku osiguranja, ili ako se premija naplaćuje u jednakim ratama.

¹³ "AS OSIGURANJE", www.apr.gov.rs

Matematička rezerva se u osiguranju života često naziva premijskom rezervom.

		(u 000 din)	
		2013.	2012.
1.	Rashodi za dugoročna rezervisanja i funkcionalne doprinose	51.372	16.248
1.1.	Matematička rezerva životnih osiguranja osim dobrovoljnog penzijskog osiguranja		
1.2.	Matematička rezerva dobrovoljnog penzijskog osiguranja		
1.3.	Doprinos za preventivu	15.140	3.823
1.4.	Vatrogasni doprinos	179	85
1.5.	Doprinos Garantnom fondu	30.847	11.340
1.6.	Rezervisanja za izravnaje rizika	3.987	
1.7.	Ostali rashodi za dugoročna rezervisanja i funkcionalne doprinose	1.219	1.000

14

TEHNIČKE REZERVE

Sredstva tehničkih rezervi su sredstva osiguranika (a ne „sopstvena“ sredstva), formirana iz premije koju on plaća kao cenu za osiguravajuću zaštitu. Drugim rečima, formiranje tehničkih rezervi ima za cilj zaštitu osiguranika koju obezbeđuje dovoljno sredstava u fondovima osiguravača iz kojih on izvršava svoje ugovorne obaveze.

Članom 107. Zakona o osiguranju¹⁵ propisana je obaveza društva za osiguranje da na kraju obračunskog perioda utvrdi tehničke rezerve za pokriće obaveza iz obavljanja poslova osiguranja.

Društvo za osiguranje koje obavlja poslove jedne ili više vrsta **neživotnih** osiguranja utvrđuje tehničke rezerve za:

1. prenosne premije (deo premije koji se koristi za pokriće obaveza is osiguranja koje nastaju u narednom obračunskom periodu),
2. rezervisane štete (obrazuju se u visini procenjenog iznosa obaveza za nastale prijavljene, a nerešene štete i za nastale neprijavljene štete u tekućem periodu),
3. izravnaje rizika (vrste tehničkih rezervi koje se obrazuju na teret rashoda društva za osiguranje i koriste se za vremensko izravnaje toka šteta).

¹⁴ “AS OSIGURANJE“, www.apr.gov.rs

¹⁵ Zakon o osiguranju („Sl. glasnik RS“, br.55/2004, 70/2004....119/2012 i 116/2013)

Društvo za osiguranje koje obavlja poslove jedne ili više vrsta **životnih** osiguranja utvrđuje tehničke rezerve za:

1. prenosne premije,
2. rezervisane štete,
3. učešće u dobiti (obrazuju se u visini iznosa na koji osiguranici imaju pravo po osnovu učešća u dobiti iz ugovora o osiguranju života),
4. matematička rezerva (tehnička rezerva namenjena izmirivanju obaveza po osnovu životnog osiguranja).

Tehničke rezerve obrazuju se korišćenjem aktuarske matematike, pravila struke osiguranja i odgovarajućih statističkih podataka, uz bliže kriterijume i način obračunavanja koji propisuje NBS.

Društvo za osiguranje dužno je da sredstva tehničke rezerve deponuje i ulaže u skladu sa odredbama Zakona o osiguranju, Pravilnika o uslovima i načinu deponovanja i ulaganja sredstava osiguranja i Odlukom o ograničenju pojedinih oblika deponovanja i ulaganja tehničkih rezervi i o najvišim iznosima pojedinih deponovanja i ulaganja garantne rezerve društava za osiguranje od strane NBS-e.¹⁶

Sredstva tehničkih rezervi u cilju održavanja likvidnosti i solventosti društva za osiguranje, treba uvek da se nalaze u sledećim oblicima, odnosno plasmanima:

- ✚ Novčanom obliku;
- ✚ Kratkoročnim HOV, koje su unovčive promptno i
- ✚ Kratkoročnim deponovanjima kod solventnih banaka, a to znači naplativa u roku koji omogućava izvršavanje obaveza u ugovorenim rokovima,
- ✚ Investicionim nekretninama (u propisanom procentu), kao i u
- ✚ Potraživanjima po osnovu premije osiguranja, udela reosiguravača u štetama, ali pod uslovom da su ova potraživanja naplativa u ugovorenim rokovima.

Društvo za osiguranje dužno je da na kraju obračunskog perioda utvrdi tehničke rezerve za pokriće obaveza iz obavljanja poslova osiguranja.

¹⁶ „Sl. glasnik RS“, br. 35/2008, 111/2009, 3/2011, 87/2012

Ostvareni prihodi od deponovanja i ulaganja sredstava tehničkih rezervi:

		(u 000 din)	
		2012.	2013.
1.	Prihodi od kamata na oročene depozite	28.784	25.059
2.	Ostali finansijski prihodi – pozitivne kursne razlike i valutne klauzule	38.985	12.750
Ukupno:		67.769	37.809

17

Rashodi od deponovanja i ulaganja sredstava tehničkih rezervi:

		(u 000 din)	
		2012.	2013.
1.	Ostali finansijski rashodi – negativne kursne razlike	13.227	10.581
2.	Ostali rashodi po osnovu deponovanja i ulaganja	13.360	1.654
Ukupno:		26.587	12.235

18

Garantnu rezervu čine: osnovni kapital, rezerve iz dobiti i rezerve utvrđene aktima društva, neraspoređena dobit iz ranijih godina (do 50%), deo neraspoređene dobiti tekuće godine (do 50%). Garantna rezerva umanjuje se za otkupljene sopstvene akcije, gubitak iz ranijih godina i gubitak iz tekuće godine. Društvo za osiguranje, ukoliko ulaže sredstva garantne rezerve, dužno je da najmanje jednu trećinu sredstava plasira prema predviđenim zakonskim propisima. Garantna rezerva uvek mora biti veća od izračunate margine solventnosti.

	RSD (000)	EUR (000)	Ograničenja	Garantna rezerva/ EUR (000)
1. Osnovni kapital	721.327	6.837	100%	6.837
2. Rezerve iz dobiti	0	0	0%	0
3. Neraspoređena dobit iz ranijih godina	0	3	50%	0
4. Deo neraspoređene dobiti do 50%	0	0	0%	0
5. Revalorizacije i ostale rezerve	2	0	0%	0
6. Gubitak tekuće godine	(234.772)	(2.225)	100%	(2.225)
Ukupno:	486.557	4.612		4.612

19

¹⁷ "AS OSIGURANJE", www.apr.gov.rs

¹⁸ "AS OSIGURANJE", www.apr.gov.rs

¹⁹ "AS OSIGURANJE", www.apr.gov.rs

Margina solventnosti društva za osiguranje odgovara ukupnoj aktivi umanjenoj za nematerijalna ulaganja, aktivna vremenska razgraničenja, gubitak, obaveze (uključujući matematičku rezervu osiguranja života) i za prenosne pozicije (prenosne premije i rezervisane štete). Ona se izračunava odvojeno za životna, odvojeno za neživotna osiguranja.

II REVIZIJA: POJAM, SVRHA I ZNAČAJ

1. MEĐUNARODNI STANDARDI REVIZIJE

INTERNATIONAL STANDARDS ON AUDITING (ISA)

Međunarodni standardi revizije (ISA) se primenjuju pri reviziji finansijskih izveštaja opšte namene. Radi se o finansijskim izveštajima koji su odobreni za obelodanjivanje od strane uprave klijenta revizije.

Međunarodni standardi revizije sadrže:

- Osnovne principe (pravila) i suštinske postupke
- Relevantne smernice u obliku objašnjenja i drugog materijala, što uključuje i dodatke.

2. MEĐUNARODNI STANDARD REVIZIJE 200

CILJ I OPŠTI PRINCIPI REVIZIJE FINANSIJSKIH IZVEŠTAJA

Cilj ovog Standarda je da uspostavi standarde (pravila) i pruži smernice o ciljevima i opštim principima revizije finansijskih izveštaja. Pored toga, u Standardu je konstatovana obaveza rukovodstva klijenta revizije u vezi sa pripremom i prikazivanjem finansijskih izveštaja, kao i u vezi sa identifikovanjem okvira finansijskog izveštavanja koji će se koristiti u pripremi finansijskih izveštaja.

Cilj revizije finansijskih izveštaja je da omogući revizoru da izrazi mišljenje da li su finansijski izveštaji po svim bitnim pitanjima sastavljeni u skladu sa primenljivim okvirom finansijskog

izveštavanja. Ukoliko bismo cilj revizije finansijskih izveštaja definisali sa stanovišta njihovih korisnika, onda bi cilj revizije bio povećanje stepena poverenja u finansijske izveštaje.

Revizor je dužan da reviziju finansijskih izveštaja vrši u skladu sa Međunarodnim standardima revizije. Ovakav zahtev sadržan je i u *Zakonu o računovodstvu i reviziji*. Pri vršenju revizije u skladu sa *Međunarodnim standardima revizije* revizor takođe uzima u obzir *Saopštenja o međunarodnoj praksi revizije (IAPS)* koja su primenljiva na revizijsko angažovanje. *Saopštenja* daju tumačenja i smernice i praktičnu pomoć revizorima u primeni Međunarodnih standarda revizije.

Revizor treba da planira i sprovodi reviziju sa stavom profesionalnog skepticizma, prihvatajući mogućnost postojanja okolnosti koje mogu rezultirati finansijskim izveštajima koji su materijalno pogrešno iskazani. Na primer, stav profesionalnog skepticizma je neophodan tokom procesa revizije, kako bi se smanjio rizik od previda neuobičajenih okolnosti, preteranog ulepšavanja kod donošenja zaključka u vezi sa revizijskim zapažanjima i od primene pogrešnih pretpostavki kod određivanja prirode, vremena i obima postupaka revizije i ocene njihovih rezultata.

Prilikom sprovođenja upita i drugih revizijskih postupaka, revizor ne sme da se zadovolji sa revizijskim dokazima koji su manje ubedljive prirode samo zbog toga što veruje da je rukovodstvo ili lica ovlašćena za upravljanje klijentom revizije časno i nezavisno. Shodno tome, izjave rukovodstva klijenta revizije nisu zamena za pribavljanje dovoljnog i odgovarajućeg revizijskog dokaza na osnovu koga revizor treba da donese razumne zaključke na kojima će zasnovati mišljenje revizora.

3. Ciljevi revizije

Cilj revizije finansijskih izveštaja je da omogući revizoru izražavanje mišljenja o tome da li su isti u svim značajnim pitanjima sastavljeni u skladu sa uobičajenim standardima finansijskog izveštavanja. Centralna svrha revizije jeste da se obezbedi nezavisna potvrda vlasnicima preduzeća da su oni koji upravljaju tim preduzećem ostvarili efekte koji odgovaraju stanju u finansijskim izveštajima.

Drugi aspekt je nagrada rukovodstva ili menadžmenta preduzeća. Menadžeri od vlasnika preuzimaju preduzeća sa ciljem da ostvare odgovarajuće efekte. Da bi se ocenilo ispunjenje zadatka menadžmenta, neophodno je neutralno mišljenje revizora.

Krajnji cilj revizije je da svim eksternim subjektima da dovoljno uverenja da su finansijski izveštaji u svim bitnim pitanjima realan odraz stanja u poslovanju preduzeća.

Uslov za obavljanje poslova revizije je posedovanje velikog i kvalitetnog stručnog znanja, jer revizor mora da bude kompetentan i odlično poznaje:

- ✚ Finansijsko računovodstvo,
- ✚ Pozitivne propise,
- ✚ Standarde računovodstva i revizije u najmanjoj meri koliko to poznaje najstručniji od njegovih klijenata.

Nadalje, revizor mora da ima sposobnost donošenja pravovremenih i valjanih odluka koje se odnose na posao revizije koji obavlja. Revizor treba da poseduje i odgovarajuće veštine koje su specifične za revizorski rad.

4. Računovodstveni i revizorski standardi

Osnovna funkcija revizora je da finansijskim izveštajima, za čiju pripremu odgovara menadžment, obezbedi dodatni kredibilitet. Iz tih razloga je jako bitno da revizijska struka ima odgovarajuće standarde rada i kvaliteta. Pre mnogo godina pojedine zemlje su počele sa donošenjem odgovarajućih standarda rada za računovođe i revizore.

Rast preduzeća i nastajanje multinacionalnih kompanija dovelo je do problema rada i finansijskog izveštavanja u različitim zemljama. Pojavila se potreba da se prevaziđu barijere pojedinih nacionalnih država i da se kreiraju međunarodni standardi za računovodstvo i reviziju kako bi kretanje kapitala bilo na što većoj teritoriji u cilju postizanja njegovog efikasnijeg korišćenja.

5. MEĐUNARODNI RAČUNOVODSTVENI STANDARDI

Međunarodne računovodstvene standarde izdaje International Standards Committee (IASC). IASC je organizovani deo IFAC-a koji je osnovan 1977. godine. Naše udruženje računovođa i revizora je član IFAC-a. Funkcija međunarodnih standarda računovodstva je da multinacionalnim kompanijama i investitorima prošire tržište, uklone nacionalne barijere i omoguće da oni u različitim zemljama posluju i utvrđuju finansijske rezultate na isti način, tj. da primenjuju ista računovodstvena pravila, bez obzira na zemlju u kojoj se neko od zavisnih preduzeća nalazi. Tako oni mogu da razumeju sve probleme svoga biznisa, da shvate sve na pravi način i da na bazi validnih informacija donose poslovne odluke.

Međunarodni računovodstveni standardi su jedini standardi koji su razvijeni i formulisani primenom metoda opšte saglasnosti i prihvatanja u celom svetu. Neke zemlje pored međunarodnih imaju i nacionalne računovodstvene standarde koji se u manjoj ili većoj meri razlikuju od njih. Neke zemlje su jednostavno proglasile Međunarodne računovodstvene standarde kao vlastite nacionalne računovodstvene standarde.

6. Vrste revizora

U realnom svetu revizije i poslovanja postoje dve osnovne vrste revizora:

- Eksterni ili nezavisni revizori;
- Interni revizori.

Eksterni (nezavisni) revizori su revizori koji u okviru firme za reviziju obavljaju svoje poslove na tržištu. Oni slobodno ugovaraju svoje poslove i potpuno su nezavisni od menadžmenta firme klijenta (kojoj se radi revizija finansijskih izveštaja). Njihov posao se plaća po tarifi i ugovoru. Visina honorara je nezavisna od mišljenja koje formira revizor o finansijskim izveštajima. Revizor svoj rad mora da radi po standardima revizije i u skladu sa profesionalnom etikom. Nezavisnost se ogleda u ekonomskoj nezavisnosti (revizor uvek može da se povuče iz

angažmana ako ima ograničenja u poslu ili trpi pritiske) i u misaonoj nezavisnosti (samostalno donosi sudove, stavove i konačno mišljenje i za njih profesionalno odgovara).

Nezavisni revizori su uglavnom ovlašćeni, ili od strane profesionalne organizacije, ili državne agencije. Kod nas revizori (revizori i ovlašćeni revizori) dobijaju ovlašćenja polaganjem pred komisijama Komore ovlašćenih revizora.

Interni revizori su stalno zaposleni u velikom broju preduzeća. U tim firmama su, uglavnom, angažovani da za potrebe menadžmenta prevashodno obavljaju ispitivanja i procene efikasnosti poslovanja preduzeća. U stručnom smislu značajno vreme posvećuju na vrednovanje i procenu sistema internih kontrola. Isto tako, interni revizori mogu da obavljaju poslove poslovne revizije i revizije usklađenosti sa proklamovanom poslovnom politikom menadžmenta. U nekim slučajevima oni mogu biti uključeni u poslove revizije finansijskih izveštaja u smislu pomaganja eksternim revizorima u obavljanju određenih poslova revizije. U takvim slučajevima eksterni (nezavisni) revizor treba da planira i kontroliše aktivnosti koje obavljaju interni revizori.

Interni revizori nisu nikada nezavisni od menadžmenta. To je, naprosto, nemoguće, budući da su na platnom spisku preduzeća. Oni mogu biti nezavisni od operativnog menadžmenta, ali su zavisni od stavova top menadžmenta i njemu su podređeni. Oni za potrebe top menadžmenta obavljaju preventivne aktivnosti da bi se sprečile nesuglasice sa eksternim revizorima i time osujetilo formiranje nepovoljnog revizijskog mišljenja.

7. Uobičajeni postupak revizije

Revizija finansijskih izveštaja je sistemski proces koji počinje zahtevom klijeta revizorskom preduzeću za davanje ponude za obavljanje revizije finansijskih izveštaja, a završava se izražavanjem mišljenja revizora u formi izveštaja. Ako revizor reaguje na poziv za slanje ponude, on skuplja podatke od preduzeća i drugim kanalima formira ponudu.

Ponuda sadrži sve elemente neophodne za zaključenje ugovora o vršenju revizije, kao što su:

 Stručni tim,

- ✚ Početak vršenja revizije,
- ✚ Opis procesa revizije,
- ✚ Okončanje revizije,
- ✚ Boravak na terenu i prisustvo popisima,
- ✚ Cena,
- ✚ Rokovi plaćanja,
- ✚ Ostali elementi.

Ako preduzeće-klijent prihvati reviziju, onda se pristupa potpisu ugovora i obavljanju posla revizije. Sama revizija uobičajeno prolazi kroz sledeće faze:

Faza I – Prihvatanje klijenta

Utvrditi kako ćemo biti prihvaćeni od strane klijenta, koji su resursi neophodni, koji je rizik prihvatljiv, pod kojim uslovima i da li treba prihvatiti novog klijenta ili ne. Postupci su sledeći:

- ✚ Proceniti dostupne podatke o prošlosti i sadašnjosti klijenta i razloge za reviziju,
- ✚ Kontaktirati prethodnog revizora,
- ✚ Razmotriti potrebu za ekspertima izvan firme,
- ✚ Pripremiti ponudu za vršenje revizije klijenta,
- ✚ Pripremiti ugovor o reviziji ili pismo o angažovanju,
- ✚ Formirati osnovnu dokumentaciju o klijentu (izvod iz sudskog registra, statut i drugu relevantnu pravnu dokumentaciju),
- ✚ Proveriti postojanje povezanih pravnih lica,
- ✚ Prikupiti informacije o sudskim sporovima,
- ✚ Planirati stručni tim za vršenje revizije.

Faza II – Planiranje revizije

Odrediti nivo rizika koji zahteva revizijski anganžman, potom potreban obim angažovanja, potrebni dokazi i, na kraju, revizijske tehnike kojima će se prikupiti potrebni revizijski dokazi koji su neophodni da bi revizor stekao uverenje da ne postoje značajno pogrešne tvrdnje u finansijskim izveštajima. Postupci su sledeći:

- ✚ Dobiti informacije o prošlom poslovanju kompanije, o specifičnostima i okolnostima poslovanja u datoj preovlađujućoj privrednoj grani ili delatnosti u kojoj je preduzeće klijent,
- ✚ Proučiti zakonsku regulativu koja bi bila specifična za poslovanje preduzeća klijenta,
- ✚ Obraditi zaključne listove, bilanse i revizijske izveštaje za prethodne tri godine,
- ✚ Obaviti preliminarne analitičke postupke,
- ✚ Izvesti postupke radi prikupljanja podataka o radu interne kontrole,
- ✚ Na osnovu planiranih dokaza, proceniti rizik i utvrditi prag materijalnosti,
- ✚ Pripremiti program revizije.

Faza 3 – Testiranje i provođenje dokaznih postupaka

Testiranje radi sakupljanja dokaza koji podupiru istinitost, tačnost i objektivnost finansijskih izveštaja. Postupci su sledeći:

- ✚ Testovi funkcionisanja i sprovođenja kontrola u preduzeću,
- ✚ Dokazni testovi transakcija,
- ✚ Analitički postupci,
- ✚ Pribavljanje konfirmacija za određena stanja konta,
- ✚ Testovi salda računa,
- ✚ Kompletiranje pravne (vlasničke dokumentacije i ugovora) dokumentacije,
- ✚ Dobijanje pisanih izjava uprave o finansijskim izveštajima,
- ✚ Konačno kompletiranje dokaza i traženje neevidentiranih obaveza.

Faza 4 – Procena i izveštavanje

Okončati postupak revizije i izdati mišljenje. Postupci su sledeći:

- ✚ Izvršiti generalno sagledavanje prikupljenih dokaza, proceniti njihov kvalitet i kvantitet i definisati eventualne slabosti u obavljenoj reviziji,
- ✚ Ukoliko nema dovoljno kvalitetnih dokaza odlučiti da se obavi dodatno prikupljanje ili okončati reviziju sa većim rizikom od planiranog,

- ✚ Ako postoji ograničenje u vršenju revizije zauzeti stav o narednim aktivnostima i potezima,
- ✚ Izvesti postupke radi utvrđivanja naknadnih događaja,
- ✚ Proučiti finansijske izveštaje i prateće napomene i priloge, te detektovati eventualne slabosti nevezane za dokaze,
- ✚ Formirati predlog revizijskog mišljenja,
- ✚ Pripremiti bitna pitanja za razgovor sa partnerima u reviziji,
- ✚ Pripremiti bitna pitanja za razgovor sa direktorom preduzeća klijenta,
- ✚ Obaviti određena usaglašavanja,
- ✚ Dati odgovarajuće korekcije kao uslov za davanje odgovarajućeg revizijskog mišljenja i obaviti kontrolu primene istih u računovodstvu,
- ✚ Pripremiti izveštaj o reviziji finansijskog izveštaja ili obavestiti klijenta o povlačenju iz posla,
- ✚ Prezenterati finansijski izveštaj skupštini akcionara preduzeća klijenta.

8. Planiranje materijalnosti

Informacija je značajna ako njeno izostavljanje ili pogrešno iskazivanje može uticati na ekonomske odluke njenih korisnika donete na osnovu finansijskih izveštaja. Značajnost zavisi od veličine stavke ili greške, procenjene u konkretnim okolnostima njenog izostavljanja ili pogrešnog izvođenja. Dakle, značajnost predstavlja prag ili tačku preseka, a ne kvantitativnu karakteristiku koju informacija mora imati ako pretenduje da bude korisna.

Kao što se može zaključiti, značajnost je jedno od tri fundamentalna pitanja za reviziju. Ono je blisko povezano sa druga dva bitna pitanja. To su rizik revizijskog angažmana i dokazi revizije. Pri testiranju na temelju statističkog uzorka, postoji fiksni odnos između:

- ✚ Pouzdanosti neke izjave, zasnovane na statističkom uzorku,
- ✚ Preciznosti te izjave,
- ✚ Količine dokaza koji treba da budu sakupljeni da bi se dala ta izjava.

9. Ubedljivost dokaza i cena pribavljanja dokaza

Kod donošenja odluka o dokazima za određenu reviziju i ubedljivost i cena moraju se uzeti u obzir. Retka je pojava da se jedna informacija može verifikovati pomoću samo jednog dokaza. Ubedljivost i cena svih mogućnosti moraju se razmotriti pre nego što se izabere najbolja. Cilj revizora je da dobije dovoljnu količinu pravovremenih i pouzdanih dokaza koji se mogu primeniti na informaciju koja se verifikuje, i to po najmanjoj mogućoj ceni.

10. Vrste dokaza revizije

Kod donošenja odluke o tome koju proceduru revizije će koristiti, revizoru na raspolaganju stoji sedam širokih kategorija dokaza:

- Fizičko ispitivanje,
- Potvrđivanje,
- Dokumentacija,
- Posmatranje,
- Raspitivanje kod klijenta,
- Mehanička tačnost,
- Analitičke procedure.

Fizičko ispitivanje kao vrsta aktivnosti kojom se obezbeđuje revizijski dokaz podrazumeva, u stvari, da revizor tretira realnu imovinu klijenta. Kad su u pitanju obrtna sredstva, to znači da on zapravo broji ili meri obrtna sredstva. Ova vrsta dokaza najčešće se obezbeđuje u slučaju zaliha i gotovine, ali može se primeniti i na verifikaciju hartija od vrednosti i likvidnih osnovnih sredstava.

Potvrđivanje ili konfirmacija podrazumeva prijem pismenog odgovora od nezavisnog trećeg lica kojim se potvrđuje tačnost informacija koju je tražio revizor. Pošto potvrde obično stižu iz izvora koji su nezavisni od klijenta, veoma su cenjene i često se koriste kao dokaz. Takvi dokazi imaju veću dokaznu vrednost od internih dokaza iz preduzeća klijenta.

Ispitivanje dokumentacije je pregled dokumentacije kod klijenta koju revizor vrši da bi potkrepio informaciju koja je ili bi trebalo da bude uvrštena u finansijske izveštaje. Dokumenti koje revizor ispituje predstavljaju osnove za knjiženje u računovodstvu ili drugim evidencijama sa ciljem da se ostvari informaciona podloga za upravljanje preduzećem. Pošto svaki poslovni događaj u preduzeću klijenta potvrđuje najmanje jedan dokument, revizoru na raspolaganju stoji mnogo dokumenata, odnosno dokaza.

Tokom revizije javlja se mnogo prilika da se čula vida, sluha, dodira i mirisa iskoriste za procenu čitavog niza stvari i za prikupljanje dokaza. Konkretno pod posmatranjem kao tehnikom za prikupljanje dokaza podrazumeva se upotreba čula da bi se procenile određene aktivnosti ili stanja. Posmatranje nije samo po sebi dovoljno, već se ono koristi kao polazna ili završna tehnika.

Pored svih već pobrojanih tehnika za prikupljanje dokaza, primenjuje se i tehnika raspitivanja kod klijenta kod kojeg se obavlja revizija. Raspitivanje predstavlja tehniku dobijanja pismenih ili usmenih informacija od klijenta kao odgovor na pitanja revizora. Početni ulazni podaci se proveravaju kroz nastavak procesa revizije. Iako se mnogo dokaza dobija od klijenta putem raspitivanja, obično se takvi dokazi ne mogu smatrati ubedljivim zbog toga što ne potiču iz nezavisnog izvora i mogu biti pristrasni u korist klijenta.

Tehnika testiranja mehaničke tačnosti podrazumeva ponovnu proveru uzorka izračunavanja i prenosa informacija koje priprema klijent u toku perioda koji pokriva reviziju. Ponovna provera računa sastoji se u testiranju klijentove aritmetičke tačnosti. Ponovna provera prenosa informacija sastoji se u poređenju iznosa da bi bili sigurni da je ista informacija, kada se nalazi na više mesta, svaki put evidentirana u istom iznosu.

Analitičke procedure se mogu primenjivati u svim fazama rada revizije. U početnoj fazi imaju smisla za bolje planiranje procesa revizije. Za određene manje važne račune, analitičke procedure mogu biti jedini potreban dokaz. Za druge račune ostale vrste dokaza mogu biti smanjene kada analitičke procedure ukazuju na to da stanje računa izgleda prihvatljivo.

11. Delovi izveštaja revizije

Bez obzira na revizora, sledećih sedam delova izveštaja revizije uvek ostaju isti:

- ✚ Naslov izveštaja,
- ✚ Adresa izveštaja revizije,
- ✚ Uvodni paragraf,
- ✚ Paragraf o delokrugu rada,
- ✚ Mišljenje,
- ✚ Naziv računovodstvenog preduzeća,
- ✚ Datum u izveštaju revizije.

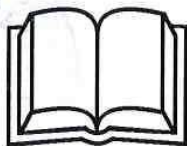
12. Izveštaji revizije

Cilj svake revizije je formiranje revizijskog mišljenja o finansijskim izveštajima. Mišljenje revizora često je jedini deo revizije koji korisnici vide. Prema tome, posmatrano iz ugla korisnika, izveštaj predstavlja proizvod revizora.

Profesija priznaje i prihvata potrebu za jednoobraznošću u izveštavanju da bi se izbegla konfuzija. Da finansijski izveštaji nisu jednoobrazni i formalizovani, svaki izveštaj bi izazvao dodatni napor i znanje korisnika da protumače njegovu sadržinu. Stručnim standardima, prema tome, definišu se i nabrajaju vrste izveštaja revizije koje bi trebalo uključiti u finansijske izveštaje. Tekst izveštaja revizije je relativno jednoobrazan, iako različiti izveštaji revizije odgovaraju različitim situacijama.

Izveštaj revizije predstavlja poslednji korak u celom procesu revizije. Zbog složenosti teme, u tekstu o osnovama revizije mogu se obuhvatiti samo osnovni kriterijumi izveštavanja. U teoriji i praksi revizije postoje sledeći tipovi revizijskih izveštaja ili mišljenja:

- ✚ Pozitivno mišljenje,
- ✚ Mišljenje sa rezervom
- ✚ Negativno mišljenje,
- ✚ Uzdržavanje od mišljenja.

**PREDUZEĆE ZA REVIZIJU RAČUNOVODSTVENIH IZVEŠTAJA
"VINČIĆ"® d.o.o.**

11 070 NOVI BEOGRAD, Ul. Narodnih heroja, br. 23 /I

**ODELENJE ZA REVIZIJU I PROCENU
11 000 BEOGRAD, Ul. Simina, br. 22/II**

Broj: 01 - 42/1 - 2014
Beograd, 24. 03. 2014. godine

**IZVEŠTAJ OVLAŠĆENOG REVIZORA SKUPŠTINI AKCIONARSKOG DRUŠTVA
ZA OSIGURANJE "AMS OSIGURANJE", BEOGRAD O OBAVLJENOJ EKSTERNOJ
REVIZIJI REDOVNIH FINANSIJSKIH IZVEŠTAJA SA STANJEM NA DAN
DECEMBRA 2013. GODINE**

I MIŠLJENJE I IZVEŠTAJ NEZAVISNOG OVLAŠĆENOG REVIZORA

Obavili smo eksternu reviziju priloženih redovnih finansijskih izveštaja Akcionarskog društva za osiguranje "AMS OSIGURANJE" a.d.o., Beograd, ul. Ruzveltova, br. 16 (u daljem tekstu: Društvo), koji obuhvataju Bilans stanja na dan 31. decembra 2013. godine i odgovarajući Bilans uspeha, Izveštaj o tokovima gotovine, Izveštaj o promenama na kapitalu za godinu koja se završava na taj dan i svi drugi izveštaji kao objašnjavajući dokazni materijali, kao i pregled značajnih računovodstvenih politika i napomena uz finansijske izveštaje.

Odgovornost rukovodstva

Rukovodstvo Društva je odgovorno za sastavljanje i objektivnu prezentaciju ovih redovnih finansijskih izveštaja u skladu sa računovodstvenim propisima Republike Srbije, MRS, MSFI, važećim Zakonom o osiguranju, Zakonom o obaveznom osiguranju u saobraćaju i računovodstvenim politikama obelodanjenim u napomenama 3. i 4. u Izveštaju o izvršenoj eksternoj reviziji. Ova odgovornost obuhvata: osmišljavanje, primenu i održavanje internih kontrola koje su relevantne za sastavljanje i objektivnu prezentaciju finansijskih izveštaja koji ne sadrže pogrešne informacije od materijalnog značaja, nastale usled kriminalne radnje ili greške; odabir i primenu odgovarajućih računovodstvenih politika; kao i korišćenje najboljih mogućih računovodstvenih procena.

Odgovornost revizora

Naša je odgovornost da izrazimo mišljenje o priloženim redovnim finansijskim izveštajima na osnovu obavljene eksterne revizije. Eksternu reviziju smo obavili u skladu sa važećim zakonskim propisima i Međunarodnim standardima revizije, a posebno, kao "lex specijalis", u skladu sa Odlukom o sadržini izveštaja o obavljenoj reviziji finansijskih izveštaja društva za osiguranje ("Sl. glasnik RS", br. 21/05., 24/05. i 54/05.) i Pravilnikom o uslovima za obavljanje revizije finansijskih izveštaja javnih društava ("Sl. glasnik RS", br. 50/2012). Ovi standardi nalažu usaglašenost sa etičkim principima i da smo reviziju planirali i obavili na način koji omogućava da se, u razumnoj meri, uverimo da finansijski izveštaji ne sadrže pogrešne informacije od materijalnog značaja.

Eksterna revizija uključuje sprovođenje postupaka u cilju pribavljanja revizijskih dokaza o iznosima i informacijama obelodanjenim u finansijskim izveštajima. Odabrani postupci su zasnovani na prosuđivanju revizora, uključujući procenu rizika materijalno značajnih grešaka sadržanih u finansijskim izveštajima, nastalim usled kriminalne radnje ili greške. Prilikom procene ovih rizika, ovlašćeni revizor je razmatrao interne kontrole koje su relevantne za sastavljanje i objektivnu prezentaciju finansijskih izveštaja, u cilju osmišljavanja najboljih mogućih revizijskih procedura, ali ne u cilju izražavanja mišljenja o efikasnosti sistema internih kontrola pravnog lica. Eksterna revizija takođe, uključuje ocenu primenjenih računovodstvenih politika i vrednovanje značajnih procena koje je izvršilo rukovodstvo, kao i ocenu opšte prezentacije finansijskih izveštaja.

Smatramo da su pribavljeni revizijski dokazi dovoljni i odgovarajući i da obezbeđuju solidnu osnovu za izražavanje našeg mišljenja.

Mišljenje nezavisnog ovlašćenog revizora

Po našem mišljenju, prikazani finansijski izveštaji po svim materijalno značajnim pitanjima, prikazuju istinit i objektivan pregled finansijskog položaja Akcionarskog društva za osiguranje "AMS OSIGURANJE" a.d.o., Beograd, sa stanjem na dan 31. decembra 2013. godine, kao i rezultate njegovog poslovanja, promene na kapitalu i tokove gotovine za navedenu godinu, u skladu sa zakonskim okvirima – Zakonom o osiguranju, Zakonom o obaveznom osiguranju u saobraćaju, Zakonom o računovodstvu, MRS, MSFI i ostalim propisima koji se primenjuju u Republici Srbiji i računovodstvenim politikama obelodanjenim u napomenama 3. i 4. ovog Izveštaja.

Izveštaj o poslovanju Društva za period 01. januara do 31. decembra 2013. godini usklađen je sa finansijskim izveštajima za pomenutu poslovnu godinu.

U vezi sa napred iznetim, shodno članu 30. Zakona o reviziji ("Sl. glasnik R. Srbije", br. 62/2013), Ovlašćeni revizor izražava pozitivno mišljenje na finansijske izveštaje Akcionarskog društva za osiguranje "AMS OSIGURANJE" a.d.o., Beograd za 2013. godinu.

OVLAŠĆENI REVIZOR
mr. Svetozar Vinčić, dipl. oec.

III REVIZIJA FINANSIJSKIH IZVEŠTAJA DRUŠTAVA ZA OSIGURANJE

1. Revizija finansijskih izveštaja

Revizija finansijskih izveštaja društava za osiguranje vrši se u skladu sa Zakonom o reviziji²⁰ kojim se uređuje revizija finansijskih izveštaja. Sadržinu izveštaja o obavljenoj reviziji finansijskih izveštaja osiguravajućeg društva bliže propisuje Narodna banka Srbije kroz Odluku o sadržini izveštaja o obavljenoj reviziji finansijskih izveštaja društva za osiguranje. Ovo je ujedno i prva specifičnost, odnosno razlika u odnosu na reviziju ostalih privrednih društava.

Pomenutom Odlukom propisana je sadržina izveštaja o reviziji. Izveštaj o reviziji sadrži mišljenje i izveštaj ovlašćenog revizora, kao i analize i priloge. Isto tako, izveštaj uključuje pismo o prezentaciji finansijskih izveštaja društva, kao i pismo rukovodstvu. Analiza uz izveštaj o reviziji sadrži:

1. Opšte podatke o društvu;
2. Analizu sistema interne kontrole;
3. Analizu vođenja poslovnih knjiga;
4. Analizu bilansa stanja;
5. Analizu bilansa uspeha (zbirnog i po vrstama osiguranja);
6. Analizu bilansa tokova gotovine;
7. Analizu izveštaja o promenama na kapitalu;
8. Analizu napomena uz finansijske izveštaje;
9. Pokazatelje poslovanja društva;
10. Analizu organizacione, kadrovske i tehničke osposobljenosti društva;
11. Analizu funkcionisanja interne revizije;
12. Analizu nalaza eksterne kontrole.

²⁰ Zakon o reviziji, 62/13

Osiguravajuće društvo dostavlja Narodnoj banci Srbije finansijski izveštaj na koji je mišljenje dala ovlašćena revizija. Uz taj izveštaj, osiguravajuće društvo dostavlja i skraćeni finansijski izveštaj, koji objavljuje Narodna banka Srbije.

Pojmovi i načini vršenja interne i eksterne revizije su već pojašnjeni u drugom delu ovog rada.

Prilikom revizije finansijskih izveštaja društava za osiguranje primenjuju se isti principi kao i prilikom revizije drugih poslovnih subjekata, s tim da finansijski izveštaji društava za osiguranje sadrže i brojne specifične pozicije, koje proizlaze iz prirode i karaktera poslovanja, a to su:

1. Prihodi po osnovu premije;
2. Rashodi po osnovu odštetnih zahteva;
3. Rashodi preventive;
4. Rashodi sprovođenja osiguranja;
5. Rashodi rezervisanih šteta;
6. Rashodi za matematička rezervisanja;
7. Premija reosiguranja i saosiguranja;
8. Plasmani po vrstama i ročnosti;
9. Dugoročna rezervisanja (matematička rezerva);
10. Vremenska razgraničenja – prenosna premija i rezervisane štete.

Iz napred navednog proizlazi i specifična struktura bilansa stanja i bilansa uspeha društava za osiguranje, što revizoru nameće potrebu da ovim pozicijama posveti posebnu pažnju.

BILANS STANJA na dan 31.12.2013. godine

- u hiljadama dinara -

Grupa računa, račun	POZICIJA	AOP	Iznos	
			Tekuća godina	Prethodna godina
1	2	3	5	6
	AKTIVA			
	A. STALNA IMOVINA – ULAGANJA (002+003+004+005+009)	001	67.576	71.074
00	I NEUPLAĆENI UPISANI KAPITAL	002		
01 osim 012	II NEMATERIJALNA ULAGANJA (IMOVINA)	003	26.259	7.779
012	III GUDVIL (GOODWIL)	004		
02	IV NEKRETNINE, POSTROJENJA, OPREMA I BIOLOŠKA SREDSTVA (006+007+008)	005	28.847	50.257
020,022,023, 026, 027 deo, 028 deo i 029	1. Nekretnine, postrojenja i oprema koji služe za obavljanje delatnosti	006	28.847	50.257
021,027deo, 028 deo	2. Biološka sredstva	007		
024,027deo, 028 deo	3. Investicione nekretnine	008		
03	V DUGOROČNI FINANSIJSKI PLASMANI (010+014)	009	12.470	13.038
030,039 deo 031,039 deo 032,039 deo 033 deo, 039 deo 033 deo, 039 deo od 034 do 038, osim 037, i 039 deo	1. Učešća u kapitalu (011+012+013)	010		
	a) zavisnih pravnih lica	011		
	b) ostalih povezanih (pridruženih) pravnih lica	012		
	v) ostalih pravnih lica	013		
	2. Ostali dugoročni finansijski plasmani (015+016+017)	014	12.470	13.038
	a) u povezana pravna lica – matična i zavisna	015		
	b) u ostala povezana pravna lica	016		
	v) ostali dugoročni finansijski plasmani	017	12.470	13.038
	B. OBRTNA IMOVINA – POTRAŽIVANJA (019+020+021+034)	018	943.575	1.005.021
10, 13, 15	I ZALIHE	019	1.276	1.647
14	II STALNA SREDSTVA NAMENJENA PRODAJI I SREDSTVA POSLOVANJA KOJE SE OBUSTAVLJA	020		
	III KRATKOROČNA POTRAŽIVANJA, PLASMANI I GOTOVINA (022+023+024+028+029+030+031+032+033)	021	942.299	1.001.485
20,21 i 22, osim 223	1. Potraživanja	022	57.573	50.317
223	2. Potraživanja za više plaćen porez na dobitak	023	997	1.000
230, 239 deo	3. Kratkoročni finansijski plasmani (025+026+027)	024	823.203	895.001
231, 239 deo	a) u povezana pravna lica – matična i zavisna	025		
od 232 do 238, osim 237,239 deo	b) u ostala povezana pravna lica	026		
	v) ostali kratkoročni finansijski plasmani	027	823.203	895.001
24	4. Gotovinski ekvivalenti i gotovina	028	29.041	25.332
26.	5. Porez na dodatu vrednost	029		
27, osim 274,275,276 i 278	6. Aktivna vremenska razgraničenja	030	6.668	6.399
274	7. Unapred plaćeni troškovi pribave osiguranja	031		
275	8. Prenosna premija osiguranja i saosiguranja koja pada na teret saosiguravača i reosiguravača	032		
276	9. Rezervisane štete osiguranja i saosiguranja koje padaju na teret saosiguravača i reosiguravača	033	24.817	23.436
278	IV ODLOŽENA PORESKA SREDSTVA	034		1.889
	V POSLOVNA IMOVINA (001+018)	035	1.011.151	1.076.095
29	G GUBITAK IZNAD VISINE KAPITALA	036		
	D UKUPNA AKTIVA (035+036)	037	1.011.151	1.076.095
88	D VANBILANSNA AKTIVA	038		

Nastavak tabele Bilans stanja

- u hiljadama dinara -

Grupa računa, račun	POZICIJA	AOP	Iznos	
			Tekuća godina	Prethodna godina
1	2	3	5	6
	PASIVA			
	A.KAPITAL (102+107+108+109+110-111+112-115-116)	101	521.535	576.733
	I OSNOVNI I OSTALI KAPITAL (103+104+105+106)	102	645.756	578.316
300	1. Akcijski kapital	103	645.756	578.316
303 i 304	2. Državni i društveni kapital	104		
306 i 307	3. Ulozi društva za uzajamno osiguranje	105		
301 i 309	4. Udeli društva i ostali kapital	106		
31	II. NEUPLAĆENI UPISANI KAPITAL	107		
32	III REZERVE	108		
330 i 331	IV REVALORIZACIONE REZERVE	109		
332	V NEREALIZOVANI DOBICI PO OSNOVU HOV RASPOLOŽIVIH ZA PRODAJU	110		
333	VI NEREALIZOVANI GUBICI PO OSNOVU HOV RASPOLOŽIVIH ZA PRODAJU	111		
34	VII NERASPOREĐENA DOBIT (113+114)	112		
340	1. Neraspoređena dobit ranijih godina	113		
341 i 342	2. Neraspoređena dobit tekuće godine	114		
35	VIII. GUBITAK DO VISINE KAPITALA	115	124.221	1.583
037 i 237	IX OTKUPLJENE SOPSTVENE AKCIJE	116		
	B. REZERVISANJA I OBAVEZE (118+124+128+137+147)	117	489.616	499.362
	I DUGOROČNA REZERVISANJA (119+120+121+122+123)	118	34.671	37.421
400	1. Matematička rezerva životnih osiguranja	119		
401	2. Rezervisanja za učešće u dobiti	120		
402	3. Rezervisanja za izravnjanje rizika	121	29.702	26.110
405	4. Rezervisanja za bonuse i popuste	122		
403, 404, 406 i 409	5. Druga dugoročna rezervisanja	123	4.969	11.311
	II DUGOROČNE OBAVEZE (125+126+1275)	124	938	4.683
411	a) prema matičnim i zavisnim pravnim licima	125		
412	b) prema ostalim povezanim pravnim licima	126		
410 i od 413 do 419	v) ostale dugoročne obaveze	127	938	4.683
	III KRATKOROČNE OBAVEZE (129+133+134+135+136)	128	64.150	52.355
420	1. Kratkoročne finansijske obaveze (130+131+132)	129	3.116	3.894
421	a) prema matičnim i zavisnim pravnim licima	130		
od 422 do 429 osim 427	b) prema ostalim povezanim pravnim licima	131		
	v) ostale kratkoročne finansijske obaveze	132	3.116	3.894
427	2. Obaveze po osnovu stalnih sredstava namenjenih prodaji i sredstava poslovanja koje se obustavlja	133		
43	3. Obaveze po osnovu šteta i ugovorenih iznosa	134	741	1.360
44, 45, 46, 47, osim 474	4. Obaveze za premiju, zarade i druge obaveze	135	60.293	47.101
474	5. Obaveze za porez iz rezultata	136		
	IV PASIVNA VREMEN. RAZGRANIČENJA (138+142+146)	137	389.857	404.903
	1. Prenosne premije (139+140+141)	138	155.894	127.132
490	a) životnih osiguranja	139		
491	b) neživotnih osiguranja	140	155.894	127.132
492	v) saosiguranja, reosiguranja i retrocesija	141		
	2. Rezervisane štete (143+144+145)	142	213.998	260.894
493	a) životnih osiguranja	143		
494	b) neživotnih osiguranja	144	213.998	260.894
495	v) udeli u štetama saosiguranja, reosiguranja i retrocesija	145		
od 496 do 499, osim 497	3. Druga pasivna vremenska razgraničenja	146	19.965	16.787
497	V ODLOŽENE PORESKE OBAVEZE	147		
	V UKUPNA PASIVA (101+117)	148	1.011.151	1.076.095
89	G VANBILANSNA PASIVA	149		

Analiza bilansa stanja prilikom obavljanja revizije, kako je propisano Odlukom o sadržini izveštaja o obavljenoj reviziji finansijskih izveštaja društva za osiguranje koju je donela NBS, sadrži podatke o promenama u toku godine i stanju imovine, kapitala i obaveza iskazanih na dan sastavljanja izveštaja.

Prilikom revizije **stalne imovine** (nematerijalna ulaganja, osnovna sredstva i dugoročni finansijski plasmani), ovlašćeni revizor strogo se pridržava Odluke o sadržini izveštaja, što uključuje vrednost i strukturu istih, stepen završenosti (kod osnovnih sredstava), upis vlasništva, kao i stav o izvršenom popisu imovine. Ovo bi trebalo da bude uobičajeni postupak i kod revizije finansijskih izveštaja drugih pravnih lica. Specifičnost revizije finansijskih izveštaja kod društava za osiguranje ogleda se u tome da ukoliko nekretnine, odnosno investicione nekretnine, nisu upisane kao vlasništvo društva za osiguranje, ne mogu biti uključene kao oblik deponovanja i ulaganja tehničkih rezervi, čime se narušava 113. i 114. Zakona o osiguranju i automatski od revizora zahteva dodatnu pažnju, obzirom da sredstva tehničkih rezervi nisu “sopstvena” sredstva, već sredstva osiguranika.

Revizija **zaliha** uključuje uobičajene postupke kontrole izvršenog popisa i ispravnog vrednovanja, uz specifičnost kod osiguravajućih društava, koja uključuje i popis obrazaca stroge evidencije. U analizi bilansa stanja ovlašćeni revizor posebno iskazuje podatke o broju nepopunjenih polisa – obrazaca stroge evidencije po vrstama osiguranja, i to:

1. Stanje polisa u društvu (ekonomatu, kasi) i kod zaduženih lica na 31.12. prethodne godine (knjigovodstveno stanje usklađeno sa stvarnim stanjem);
2. Štampane polise u periodu za koji se obavlja revizija;
3. Utrošene polise u toku perioda za koji se obavlja revizija (broj realizovanih polisa – zaključenih ugovora i broj polisa storniranih zbog tehničke neispravnosti);
4. Knjigovodstveno stanje polisa u društvu i kod zaduženih lica na dan 31.12. godine za koju se obavlja revizija;
5. Stvarno stanje polisa na dan popisa;
6. Razlike u broju polisa između stvarnog i knjigovodstvenog stanja u društvu i kod zastupnika.

Ako su popisom polise utvrđene razlike između stvarnog i knjigovodstvenog stanja, ovlašćeni revizor, uz informaciju o tome, navodi i način na koji je društvo knjigovodstveno stanje uskladilo sa stvarnim stanjem.

Revizija **potraživanja i kratkoročnih finansijskih plasmana** uključuje podatke o:

1. Oцени o potraživanjima po osnovu premije i po osnovu učešća u naknadi šteta u zemlji i inostranstvu i ispravci vrednosti tih potraživanja, kao i podatke o najvećim dužnicima;
2. Potraživanjima iz specifičnih poslova i o drugim kratkoročnim potraživanjima i ispravci vrednosti tih potraživanja, kao i podatke o najvećim dužnicima;
3. Kratkoročnim finansijskim plasmanima, posebno u povezana pravna lica, po strukturi i ročnosti, kao i podatke o uslovima pod kojima su plasirana sredstva (obezbeđenje sigurnosti, realne vrednosti i dr.) i oceni tih uslova u odnosu na tržišne.

Specifičnost revizije potraživanja u osiguravajućim društvima odnosi se na potpunu primenu Odluke o proceni bilansnih i vanbilansnih pozicija i visini koja strogo reguliše procenite ispravke pojedinih potraživanja. Shodno tome, društvo za osiguranje je dužno da redovno procenjuje aktivu u skladu sa Zakonom koji uređuje računovodstvo, Međunarodnim računovodstvenim standardima i ovom Odlukom. Društvo za osiguranje je dužno da tromesečno elektronski obaveštava Narodnu banku Srbije o stanju i proceni aktive.

U slučaju da se ova Odluka ne primeni, mora da obrazloži i utvrdi visinu ispravke, i da za taj iznos koriguje finansijski rezultat. Usklađenost potraživanja vrši se na način kao i kod revizije finansijskih izveštaja drugih pravnih lica uz napomenu da se kod osiguravajućih društava posebno sprovode postupci revizije za izvršena usaglašavanja sa zastupnicima i posrednicima, koji imaju licencu NBS- e za obavljanje poslova zastupanja i posredovanja u osiguranju.

Revizija **gotovine i gotovinskih ekvivalenata** takođe uključuje primenu Odluke o sadržini Izveštaja, koja striktno navodi podatke o sredstvima na računima (naziv banke, broj računa i stanje u dinarima i valuti) i u blagajni (blagajničko poslovanje, polaganje sredstava na račune, vrste i osnovanost isplata iz blagajne).

Za razliku od revizije finansijskih izveštaja ostalih pravnih lica, kod **aktivnih vremenskih razgraničenja** u društvima za osiguranje, posebna pažnja se posvećuje opravdanosti razgraničenja troškova sprovođenja osiguranja (obračunati troškovi sprovođenja osiguranja koji se odnose na naredni period) u visini propisanoj Zakonom o osiguranju (do visine režijskog

dodatka u prenosnim premijama). Kod ove pozicije ovlašćeni revizor mora da uzme u obzir i Zakon i Odluku svakog društva za osiguranje kojom se regulišu vrste troškova koji se razgraničavaju, kao i procenat razgraničenja.

Analiza bilansa stanja kod osiguravajućih društava uključuje i prikaz strukture rizične aktive kao i stav ovlašćenog revizora o obezbeđenosti potrebne rezerve za taj deo aktive.

U pasivi bilansa stanja, kod obavljanja revizije finansijskih izveštaja društava za osiguranje, ogleda se posebna specifičnost koja uključuje **pasivna vremenska razgraničenja** (prenosne premije i rezervisane štete), **kapital**, kao i **obaveze za štete**. Obzirom da je Zakonom o osiguranju propisana minimalna visina kapitala, to ovlašćenom revizoru daje iznos i strukturu kapitala uključujući marginu solventnosti i visinu garantnog fonda, uz poseban stav o pouzdanosti podataka dobijenih od ovlašćenog aktuara. Isto tako, prilikom revizije kod društava za osiguranje, ovlašćeni revizor posebno navodi podatke o akcionarima s preko 10% učešća u akcijskom kapitalu društva i podatke o njihovim akcionarima, sve do fizičkih lica-krajnjih vlasnika u lancu vlasništva.

Revizija **dugoročnih i kratkoročnih obaveza** uobičajena je kao kod ostalih pravnih lica, s tim da revizija kod društava za osiguranje uključuje i specifičnosti: obaveze za premije, obaveze za doprinos garantnom fondu i Udruženju osiguravača.

Kod obaveza za štete, ovlašćeni revizor posebno navodi podatke o:

1. Broju i iznosu šteta prenetih iz ranijeg perioda, prema godinama nastanka (redovne i sudske);
2. Broju šteta prijavljenih u toku godine za koju se obavlja revizija;
3. Broju i iznosu šteta likvidiranih u toku godine, a posebno podatke o broju i iznosu plaćenih šteta, prema godinama nastanka (redovne i sudske);
4. Broju i iznosu rezervisanih prijavljenih šteta, prema godinama nastanka (redovne i sudske).

Revizija obaveza za premije, obaveza za doprinos Garantnom fondu i Udruženju osiguravača, takođe čini specifičnosti u odnosu na reviziju kod drugih pravnih lica, obzirom da ove pozicije proizlaze iz Zakona o osiguranju.

Revizija **pasivnih vremenskih razgraničenja** uključuje reviziju prenosne premije i rezervisanih šteta na koje ovlašćeni aktuar daje mišljenje. Ovo čini specifičnost u odnosu na reviziju ostalih pravnih lica, obzirom da su ove pozicije svojstvene samo društvima za osiguranje. Prenosna (nezarađena) premija je deo premije koji se mora preneti u naredni obračunski period adekvatno vremenskom periodu trajanja ugovora o osiguranju. Obzirom da se formiranjem prenosne premije obezbeđuje da u periodu za koji se određuje rezultat poslovanja bude prihodovan samo onaj deo fakturisane premije koji se odnosi na taj period, to ovlašćeni revizor dužnu pažnju posvećuje ovoj poziciji, sa ciljem da se utvrdi verodostojnost iskazanog rezultata poslovanja.

Rezervisane štete predstavljaju zbir svih očekivanih obaveza osiguravača po osnovu šteta za koje se pretpostavlja da su nastale u tekućoj i prethodnim godinama, a koje će biti isplaćene u narednoj ili narednim godinama. Ukupne rezervisane štete se razvrstavaju na rezervisane prijavljene ali nerešene štete i rezervisane nastale ali neprijavljene štete. Ovde se u najvećoj meri ovlašćeni revizor oslanja na podatke ovlašćenog aktuara, koji vrši obračun rezervisanih šteta na kraju obračunskog razdoblja.

U analizi bilansa stanja daju se podaci i stav ovlašćenog revizora o visini i načinu ulaganja tehničkih rezervi, koja je takođe specifična u odnosu na reviziju finansijskih izveštaja ostalih pravnih lica.

BILANS USPEHA u periodu od 01.01. do 31.12.2013. godine

- u hiljadama dinara-

Grupa računa, račun	POZICIJA	Oznaka za AOP	IZNOS	
			Tekuća godina	Prethodna godina
1	2	3	5	6
	A. POSLOVNI PRIHODI I RASHODI I POSLOVNI (FUNKCIONALNI) PRIHODI (202+209-215+216+217+218)	201	273.953	290.981
	1. Prihodi od premija osiguranja i saosiguranja (203+204-205-206-207+208)	202	225.949	218.254
600, 601, 602 deo	1.1. Obračunata premija životnih osiguranja i saosiguranja	203		
610,611,612, 613, 619	1.2. Obračunata premija neživotnih osiguranja i saosiguranja	204	302.138	247.048
512 deo, 523 deo	1.3. Premija prenetu u saosiguranje - pasivna	205		
512 deo, 523 deo	1.4. Premija prenetu u reosiguranje	206	47.427	59.381
60 deo, 61 deo	1.5. Povećanje prenosnih premija osiguranja i saosiguranja	207	28.762	0
60 deo, 61 deo	1.6. Smanjenje prenosnih premija osiguranja i saosiguranja	208	0	30.587
	2. Prihodi od premija reosiguranja i retrocesija (210-211-212-213+214)	209		
602 deo, 614, 615	2.1. Obračunata premija reosiguranja i retrocesija	210		
514, 525	2.2. Provizije iz poslova reosiguranja i retrocesija	211		
512 deo, 523 deo	2.3. Premija prenetu retrocesijom reosiguranja i retrocesija	212		
60 deo, 61 deo	2.4. Povećanje prenosnih premija reosiguranja i retrocesija	213		
60 deo, 61 deo	2.5. Smanjenje prenosnih premija reosiguranja i retrocesija	214		
60 deo, 61 deo	3. Povećanje prenosnih premija osiguranja, saosiguranja, reosiguranja i retrocesija za neistekle rizike	215		
606, 650, 654, 659 deo	4. Prihodi od poslova neposredno povezanih s poslovima osiguranja	216	5.018	4.083
608 deo, 653 deo, 655 deo, 66 deo	5. Prihodi od deponovanja i ulaganja (investiranja) sredstava tehničkih rezervi osiguranja, reosiguranja i retrocesija	217	37.809	67.769
608 deo, 609, 639, 64, 653 deo, 655 deo, 659 deo	6. Ostali poslovni prihodi	218	5.177	875

Nastavak tabele Bilansa uspeha

- u hiljadama dinara-

Grupa računa, račun	POZICIJA	Oznaka za AOP	IZNOS	
			Tekuća Godina	Prethodna godina
1	2	3	5	6
	II POSLOVNI (FUNKCIONALNI) RASHODI (220+228+236-237-246+247-248+249+250+251)	219	146.855	70.031
	1. Rashodi za dugoročna rezervisanja i funkcionalne doprinose (221+222+223+224+225+226+227)	220	25.953	27.683
500	1.1. Matematička rezerva životnih osiguranja osim dobrovoljnog penzijskog osiguranja	221		
501	1.2. Matematička rezerva dobrovoljnog penzijskog osiguranja	222		
502	1.3. Doprinos za preventivu	223	5.139	4.607
503	1.4. Vatrogasni doprinos	224	0	622
504	1.5. Doprinos Garantnom fondu	225	7.637	4.471
505	1.6. Rezervisanja za izravnanje rizika	226	3.863	12.825
509	1.7. Ostali rashodi za dugoročna rezervisanja i funkcionalne doprinose	227	9.314	5.158
	2. Rashodi naknada šteta i ugovorenih iznosa (229+230+231+232+233+234-235)	228	166.464	155.709
510, 511	2.1. Likvidirane štete i ugovoreni iznosi životnih osiguranja	229		
520,521,522	2.2. Likvidirane štete neživotnih osiguranja	230	237.484	159.773
513 deo, 524 deo	2.3. Likvidirane štete – udeli u štetama saosiguranja	231		
513 deo, 524 deo	2.4. Likvidirane štete – udeli u štetama reosiguranja i retrocesija	232		
53 deo, 54 deo i 55 deo	2.5. Rashodi izviđanja, procene, likvidacije i isplate naknada šteta i ugovorenih iznosa	233	22.131	25.424
603 deo,620, 621, 629 deo	2.6. Prihodi od učešća saosiguranja u naknadi šteta	234		
603 deo,622, 623, 624, 625, 629 deo	2.7. Prihodi od učešća reosiguranja i retrocesija u naknadi šteta	235	93.151	29.488
	3. Rezervisane štete - povećanje (238-239+240-241+242-243+244-245) > 0	236		
	Rezervisane štete – smanjenje (238-239+240-241+242-243+244-245) < 0	237	48.367	133.275
515	3.1. Rezervisane štete životnih osiguranja	238		
604 deo	3.2. Rezervisane štete životnih osiguranja	239		
526	3.3. Rezervisane štete neživotnih osiguranja	240	161.124	96.568
630	3.4. Rezervisane štete neživotnih osiguranja	241	209.491	229.843
516, 527	3.5. Rezervisane štete saosiguranja, reosiguranja i retrocesija	242		
604 deo, 632	3.6. Rezervisane štete saosiguranja, reosiguranja i retrocesija	243		
513 deo	3.7. Povećanje rezervisanih šteta – udela saosiguranja, reosiguravača i retrocesionara u štetama	244		
635, 637	3.8. Smanjenje rezervisanih šteta – udela reosiguravača, odnosno retrocesionara u štetama	245		
607, 652	4. Regres – prihodi po osnovu regresa	246	11.744	6.719
517, 529	5. Povećanje ostalih tehničkih rezervi - neto	247		
604 deo, 631, 638	6. Smanjenje ostalih tehničkih rezervi - neto	248	270	2.386
518, 528	7. Rashodi za bonuse i popuste	249	2.427	2.360

Nastavak tabele Bilansa uspeha

- u hiljadama dinara-

Grupa računa, račun	POZICIJA	Oznaka za AOP	IZNOS	
			Tekuća Godina	Prethodna godina
1	2	3	5	6
53deo,54deo, 55 deo, 56deo	8. Rashodi po osnovu deponovanja i ulaganja (investiranja) sredstava tehničkih rezervi	250	12.235	26.587
50 deo, 51 deo, 52 deo	9. Ostali poslovni rashodi	251	157	72
	III DOBIT - BRUTO POSLOVNI REZULTAT (201 – 229)	252	127.098	220.950
	IV GUBITAK-BRUTO POSLOVNI REZULTAT(219–201)	253		
	B. TROŠKOVI SPROVOĐENJA OSIGURANJA (255+260+265-266)	254	277.062	286.604
	1. Troškovi pribave (256+257-258+259)	255	127.431	168.463
542 deo	1.1. Provizije	256	10.931	10.984
53 deo, 54 deo, 55 deo	1.2. Ostali troškovi pribave	257	116.500	117.403
274	1.3. Promena razgraničenih troškova pribave-povećanje	258		
274	1.4. Promena razgraničenih troškova pribave-smanjenje	259	0	40.076
	2. Troškovi uprave (261+262+263+264)	260	158.421	126.622
530	2.1. Amortizacija	261	16.015	17.680
54 deo	2.2. Troškovi materijala, energije, usluga i nematerijalni troškovi	262	101.979	61.654
55 deo	2.3. Troškovi zarada, naknada zarada i ostali lični troškovi	263	38.576	38.191
53 deo, 54 deo, 55 deo	2.4. Ostali troškovi uprave	264	1.851	9.097
53 deo, 54 deo, 55 deo	3. Ostali troškovi sprovođenja osiguranja	265	2.916	2.898
605, 651	4. Provizije od reosiguranja i retrocesija	266	11.706	11.379
	I POSLOVNA DOBIT - NETO POSLOVNI REZULTAT (252-254)	267		
	II POSLOVNI GUBITAK - NETO POSLOVNI REZULTAT (254 – 252 + 253)	268	149.964	65.654
66 deo	III FINANSIJSKI PRIHODI OSIM FINANSIJSKIH PRIHODA PO OSNOVU SREDSTAVA TEHNIČKIH REZERVI	269	49.347	94.357
56 deo	IV FINANSIJSKI RASHODI OSIM FINANSIJSKIH RASHODA PO OSNOVU SREDSTAVA TEHNIČKIH REZERVI	270	14.119	18.931
67, 68	V PRIHODI OD USKLADIVANJA VREDNOSTI IMOVINE I OSTALI PRIHODI	271	37.568	17.009
57, 58	VI RASHODI PO OSNOVU OBEZBEĐENJA IMOVINE I OSTALI RASHODI	272	43.129	29.386
	VII DOBIT IZ REDOVNOG POSLOVANJA PRE OPOREZIVANJA (267+269+271-268-270-272)	273		
	VIII GUBITAK IZ REDOVNOG POSLOVANJA PRE OPOREZIVANJA (268+270+272-267-269-271)	274	120.297	2.605
69 - 59	IX NETO DOBITAK POSLOVANJA KOJE SE OBUSTAVLJA	275		
59 - 69	X NETO GUBITAK POSLOVANJA KOJE SE OBUSTAVLJA	276	2.035	0
	DOBITAK PRE OPOREZIVANJA (273+275-274-276)	277		
	GUBITAK PRE OPOREZIVANJA (274+276-273-275)	278	122.322	2.605
	D. POREZ NA DOBITAK	279		
721	1. Porez na dobitak	280		
342	2. Dobitak po osnovu kreiranja odloženih poreskih sredstava i smanjenja odloženih poreskih obaveza	281	0	1.022
352	3. Gubitak po osnovu smanjenja odloženih poreskih sredstava iz prethodnih godina i kreiranja odloženih poreskih obaveza	282	1.889	0

Nastavak tabele Bilansa uspeha

- u hiljadama dinara-

Grupa računa, račun	POZICIJA	Oznaka za AOP	IZNOS	
			Tekuća Godina	Prethodna godina
1	2	3	5	6
	D NETO DOBITAK (277-278-280+281-282)	283		
	E NETO GUBITAK (278-277+280-281+282)	284	124.221	1.583
	Ž NETO DOBITAK KOJI PRIPADA MANJINSKIM ULAGAČIMA	285		
	Z NETO DOBITAK KOJI PRIPADA VLASNICIMA MATIČNOG PRAVNOG LICA	286		
	I ZARADA PO AKCIJI	287		
	1. Osnovna zarada po akciji (u dinarima bez para)	288		
	2. Umanjena (razvodnjena) zarada po akciji (u dinarima bez para)	289		

Osnovna struktura bilansa uspeha društava za osiguranje zasnovana je na koncepciji pojedinačnog prikazivanja prihoda i rashoda. Kod osiguranja, bilans uspeha je u najvećoj meri povezan sa bilansom stanja, obzirom da najveći broj računa prihoda bude verifikovan od strane revizora već prilikom ispitivanja odgovarajućih računa aktive i pasive.

Analiza bilansa uspeha sadrži podatke i stavove ovlašćenog revizora o sledećim pozicijama prihoda, rashoda i rezultata poslovanja, te njihovu strukturu, nakon izvršenih reklasifikacija, odnosno korekcija (ako su vršene korekcije):

1. Poslovni (funkcionalni) prihodi;
2. Poslovni (funkcionalni) rashodi;
3. Troškovi sprovođenja osiguranja;
4. Finansijski prihodi;
5. Finansijski rashodi;
6. Prihodi od usklađivanja vrednosti imovine;
7. Rashodi po osnovu obezvređenja imovine;
8. Ostali i vanredni prihodi;
9. Ostali i vanredni rashodi;
10. Rezultati poslovanja.

Kod troškova sprovođenja osiguranja, koji su specifični i svojstveni samo društvima za osiguranje, ovlašćeni revizor posebno navodi podatke o obračunatoj proviziji zastupnika/posrednika i njenom učešću u obračunatoj premiji (po vrstama osiguranja), kao i nazive zastupnika/posrednika s većim iznosima obračunate provizije.

Ovo je pored pravilno vrednovanih prihoda od premije i najvažnija pozicija u Bilansu uspeha, obzirom da prekoračenje istih (ukoliko prelaze visinu režijskog dodatka koji je namenjen za pokriće ovih troškova) zahteva modifikovano mišljenje ili u najmanjoj meri skretanje pažnje.

U analizi bilansa uspeha ovlašćeni revizor posebno prikazuje iznos i strukturu ostalih i vanrednih prihoda i rashoda, kao i prihoda i rashoda iz odnosa s povezanim licima.

Analiza bilansa uspeha po vrstama osiguranja sadrži podatke i stavove ovlašćenog revizora o pozicijama iz ove tačke.

Pored ove detaljne analize bilansnih pozicija u obrascima BS i BU, ovlašćeni revizor revidira i obrase tokova gotovine, Izveštaj o promenama na kapitalu, Napomene, kao i kod revizije ostalih pravnih lica.

Ono što je takođe specifično kod revizije finansijskih izveštaja društava za osiguranje, u Izveštaju o reviziji ovlašćeni revizor posebno daje analizu i ocenu sistema interne kontrole, analizu funkcionisanja interne revizije, pokazatelje poslovanja, kao i analizu organizacione, kadrovske i tehničke osposobljenosti društva.

Priloge uz izveštaj o reviziji čini mišljenje ovlašćenog aktuara, kao i drugi prilozi.

Pismom o prezentaciji finansijskih izveštaja društva, potvrđuje se da finansijski izveštaji istinito, objektivno i u skladu sa zakonom prikazuju poslovanje društva, stanje imovine i obaveza, prihode i rashode, kao i finansijski rezultat i promene na kapitalu za godinu u kojoj se obavlja revizija.

U pismu rukovodstvu, koje upućuje rukovodstvu društva, revizor navodi nepravilnosti, slabosti i propuste društva utvrđene tokom revizije i daje preporuke za njihovo otklanjanje.

Iz svega napred navedenog, kod revizije finansijskih izveštaja društava za osiguranje uočava se potreba za detaljnim revizorskim procedurama, postupcima i procenama, koje proizlaze iz Odluke NBS o sadržini izveštaja o obavljenoj reviziji finansijskih izveštaja društva za osiguranje. Izveštaj treba u potpunosti da zadovolji zahteve iz ove Odluke, a sa ciljem da pruži neophodne podatke akcionarima društva, rukovodstvu društva, kao i široj društvenoj zajednici.

2. Statistički prikaz revizorskih mišljenja o poslovanju osiguravajućih društava u Srbiji

U Srbiji trenutno posluje 28 osiguravajućih društava, sa izuzetkom Takovo osiguranja kome je oduzeta dozvola za rad 31.07.2014. godine.

Naziv osiguravajuće kompanije	Revizorska kuća koja je vršila reviziju	Mišljenje revizora za 2013. godinu
A.D. ZA NEŽIVOTNO OSIGURANJE "AS OSIGURANJE"	KPMG, d.o.o.	POZITIVNO (sa skretanjem pažnje)
A.D. ZA OSIGURANJE "AMS OSIGURANJE"	VINČIĆ, d.o.o.	POZITIVNO
A.D. ZA OSIGURANJE "AXA NEŽIVOTNO OSIGURANJE"	PWC, d.o.o.	POZITIVNO
A.D. ZA OSIGURANJE "AXA ŽIVOTNO OSIGURANJE"	PWC, d.o.o.	POZITIVNO
A.D. ZA OSIGURANJE "BASLER" neživotno osiguranje	PWC, d.o.o.	POZITIVNO (sa skretanjem pažnje)
A.D. ZA OSIGURANJE "BASLER" životno osiguranje	PWC, d.o.o.	POZITIVNO
A.D. ZA OSIGURANJE "DDOR NOVI SAD"	EY, d.o.o.	POZITIVNO (sa skretanjem pažnje)
A.D. ZA OSIGURANJE "GENERALI OSIGURANJE SRBIJA"	EY, d.o.o.	POZITIVNO
A.D. ZA OSIGURANJE "DUNAV OSIGURANJE"	KPMG, d.o.o.	MIŠLJENJE SA REZERVOM
A.D. ZA OSIGURANJE "ENERGOPROJEKT GARANT"	FINREVIZIJA, d.o.o.	POZITIVNO
A.D. ZA OSIGURANJE "GLOBOS-OSIGURANJE"	MOORE STEPHENS, d.o.o.	POZITIVNO
A.D. ZA OSIGURANJE "GRAWE"	KPMG, d.o.o.	POZITIVNO
A.D. ZA OSIGURANJE "MERKUR"	KPMG, d.o.o.	POZITIVNO
A.D. ZA OSIGURANJE "MILENIJUM OSIGURANJE"	BDO, d.o.o.	POZITIVNO (sa skretanjem pažnje)
A.D. ZA OSIGURANJE "SAVA OSIGURANJE"	EY, d.o.o.	POZITIVNO (sa skretanjem pažnje)
A.D. ZA OSIGURANJE "TAKOVO" - oduzeta dozvola za rad Rešenjem IO NBS br.29 od 31.7.2014. godine	VINČIĆ, d.o.o.	POZITIVNO
A.D. ZA OSIGURANJE "TRIGLAV OSIGURANJE"	EY, d.o.o.	POZITIVNO (sa skretanjem pažnje)
A.D. ZA OSIGURANJE "UNIQA" neživotno osiguranje	PWC, d.o.o.	POZITIVNO
A.D. ZA OSIGURANJE "UNIQA" životno osiguranje	PWC, d.o.o.	POZITIVNO
A.D. ZA OSIGURANJE "WIENER STADTISCHE OSIGURANJE"	KPMG, d.o.o.	POZITIVNO
A.D. ZA REOSIGURANJE "DDOR RE"	EY, d.o.o.	POZITIVNO
A.D. ZA REOSIGURANJE "GENERALI"	EY, d.o.o.	POZITIVNO

REOSIGURANJE SRBIJA"		
A.D. ZA REOSIGURANJE "DUNAV-RE"	DELOITTE, d.o.o.	POZITIVNO (sa skretanjem pažnje)
A.D. ZA REOSIGURANJE "WIENER RE"	KPMG, d.o.o.	POZITIVNO
A.D. ZA ŽIVOTNO OSIGURANJE "METLIFE"	DELOITTE, d.o.o.	POZITIVNO
A.D. ZA ŽIVOTNO OSIGURANJE "SOCIETE GENERALE OSIGURANJE"	EY, d.o.o.	POZITIVNO
A.D.ZA OSIGURANJE "SAVA ŽIVOTNO OSIGURANJE"	EY, d.o.o.	POZITIVNO
AKCIONARSKO DRUŠTVO ZA OSIGURANJE "SOGAZ"	PWC, d.o.o.	POZITIVNO

21

3. Primer mišljenja osiguravajućeg društva kroz 2010., 2011., 2012. i 2013. godinu

Akcionarsko društvo za neživotno osiguranje „AS osiguranje“ a.d.o. (u daljem tekstu: Društvo) sa sedištem na Novom Beogradu, Bulevar Milutina Milankovića 7V, je osnovano 22.01.2008. godine kao zatvoreno akcionarsko društvo, a zvanično je otpočelo sa radom u septembru 2008. godine.

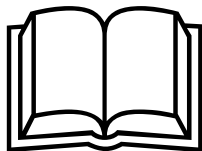
Organi Društva su do 30.06.2012. godine Skupština, Upravni odbor i Nadzorni odbor. Društvo je izvršilo usklađivanje sa odredbama novog Zakona o privrednim društvima („Sl. Glasnik RS“ br. 36/11 i 99/11) i od 01.07.2012. godine organi Društva su Skupština i Odbor direktora. Društvo ima formiranu komisiju za reviziju koja je poseban organ Odbora direktora. Shodno članu 47. Zakona o osiguranju Odbor direktora i generalni direktor, koji je istovremeno i predsednik Odbora direktora, čine upravu Društva. Pravo glasa u Skupštini imaju akcionari Društva, srazmerno učešću u kapitalu Društva.

Društvo su osnovala dva akcionara u skladu sa odredbama Zakona o osiguranju Republike Srbije. Društvo je osnovala Zavarovalna družba „Adriatic Slovenica“ d.d. iz Kopra i privredno društvo za proizvodnju, trgovinu i usluge „JUB“ d.o.o. iz Šimanovaca, a krajem decembra 2009. godine Društvo je dobilo još jednog akcionara „KD Kvar“ d.o.o. iz Ljubljane. U toku 2011. godine Privredno društvo za proizvodnju, trgovinu i usluge „JUB“ d.o.o. iz Šimanovaca je prodalo svoje akcije većinskom vlasniku Društva Zavarovalnoj družbi „Adriatic Slovenica“ d.d. i

²¹ www.nbs.rs

na taj način istupilo iz vlasničke strukture Društva. Akcionari Društva na dan 31.12.2013. godine su Zavarovalna družba „Adriatic Slovenica“ d.d. iz Kopra koja poseduje akcijski kapital u iznosu od 624.692.678,64 dinara i ima učešće u ukupnom akcijskom kapitalu od 96,74% i „KD Kwart“ d.o.o. iz Ljubljane sa iznosom akcijskog kapitala od 21.063.382,53 dinara koji ima učešće u ukupnom akcijskom kapitalu od 3,26%.

Po izvršenoj reviziji računovodstvenih izveštaja za 2010. godinu, društvo je dobilo mišljenje sa rezervom. Ovlašćeni revizor je kao zamerku našao to što Društvo nije pravilno iskazalo utvrđen manjak stroge evidencije, a sa druge strane je neosnovano povećalo svoje prihode. Takođe, podaci koji se odnose na potraživanja po osnovu premije su bila neusaglašena i bilo je veoma teško ući u trag dokumentaciji.

**PREDUZEĆE ZA REVIZIJU RAČUNOVODSTVENIH IZVEŠTAJA
"VINČIĆ"® d.o.o.**

11 070 NOVI BEOGRAD, Ul. Narodnih heroja, br. 23 /I

**ODELENJE ZA REVIZIJU I PROCENU
11 000 BEOGRAD, Ul. Simina, br. 22/II**

Broj: 01- 96/1-2010
Beograd, 21. 04. 2010. godine

IZVEŠTAJ OVLAŠĆENOG REVIZORA SKUPŠTINI AKCIONARSKOG DRUŠTVA ZA NEŽIVOTNO OSIGURANJE "AS OSIGURANJE" A.D.O., BEOGRAD O OBAVLJENOJ EKSTERNOJ REVIZIJI REDOVNIH FINANSIJSKIH IZVEŠTAJA PO GODIŠNJEM RAČUNU SA STANJEM NA DAN 31. DECEMBRA 2009. GODINE

I MIŠLJENJE I IZVEŠTAJ OVLAŠĆENOG REVIZORA

1. Obavili smo eksternu reviziju redovnih finansijskih izveštaja po godišnjem računu Akcionarskog društva za neživotno osiguranje "AS osiguranje" a.d.o., Beograd, Bulevar Mihala Pupina, br. 165 E, sa stanjem na dan 31.12.2009. godine.

Prilikom eksterne revizije redovnih finansijskih izveštaja Akcionarskog društva za neživotno osiguranje "AS osiguranje" a.d.o., Beograd, uključeni su izveštaji koji čine deo procesa finansijskog izveštavanja, a to su Bilans stanja, Bilans uspeha, Izveštaj o tokovima gotovine, Izveštaj o poslovanju, Izveštaj o promenama na kapitalu i svi drugi izveštaji - objašnjavajući dokazni materijali, koji su uključeni u godišnji račun.

2. Za ove finansijske izveštaje odgovoran je Predsednik Upravnog odbora i Generalni direktor Akcionarskog društva za neživotno osiguranje "AS osiguranje" a.d.o., Beograd, Prof. dr. Jova Miloradić.

Rukovodstvo Društva je odgovorno za pripremu i fer prezentaciju ovih finansijskih izveštaja. Ova odgovornost obuhvata: osmišljavanje, primenu i održavanje internih kontrola koje su relevantne za pripremu i fer prezentaciju finansijskih izveštaja koji ne sadrže materijalno značajne pogrešne iskaze, nastale usled kriminalne radnje ili greške; odabir i primenu odgovarajućih računovodstvenih politika; i računovodstvene procene koje su razumne u datim okolnostima.

Naša odgovornost je da izrazimo mišljenje o priloženim finansijskim izveštajima, na osnovu izvršene revizije.

3. Eksternu reviziju smo obavili u skladu sa važećim zakonskim propisima i Međunarodnim standardima revizije, a posebno, kao "lex specialis", u skladu sa Odlukom o sadržini izveštaja o obavljenju revizije finansijskih izveštaja društva za osiguranje ("Sl. glasnik RS", br. 21/05., 24/05. i 54/05.). Navedeni standardi nalažu da reviziju planiramo i izvršimo na način koji omogućava da se, u razumnoj meri uverimo da finansijski izveštaji ne sadrže materijalno značajne greške.

Eksterna revizija, takođe uključuje ocenu primenjenih računovodstvenih načela i značajnih procena koje je obavilo rukovodstvo kao i ocenu opšte prezentacije finansijskih izveštaja.

Za vreme eksterne revizije obavljeno je ispitivanje dokaza na bazi provere uzorka koji potkrepljuju iznose i obelodanjivanja u finansijskim izveštajima koji su pokrivali sva područja obuhvaćena u izveštaju revizije u cilju da se utvrdi:

- da li su finansijski iskazi sačinjeni u skladu sa Zakonom, MRS-a i MSFI-a, Normativnim aktima ili Ugovorom o osnivanju akcionarskog društva;
- da li su računovodstvene politike prihvatljive i da li su konzistentno primenjene;
- da li podaci dati u računovodstvenim izveštajima odgovaraju podacima u knjigama i evidencijama;

- da li je imovina društva pravilno evidentirana, iskazana u računovodstvenim izveštajima kao i njenom postojanju i vlasništvu;
- da li su podaci u Bilansu uspeha prikazani pravilno.

Sve informacije o finansijskim pozicijama obrađene su u Bilansu stanja, dok su informacije o rezultatu poslovanja date u Bilansu uspeha. Smatramo da revizija koju smo izvršili obezbeđuje razumnu osnovu za naše mišljenje.

4. Osnove za mišljenje sa rezervom

- a) Kao što je obelodanio u napomeni 6. – Zalihe, uz finansijske izveštaje, Društvo je oprihodovalo iznos od 9.222 hiljada dinara na ime manjka stroge evidencije te iskazalo obaveze za obračunati porez u iznosu od 456 hiljada dinara, a sve na teret odgovornog lica, po osnovu Odluke Upravnog odbora.

Centralna popisna komisija zahteva reviziju popisa dokumentacije stroge evidencije od 31. decembra 2009. godine sa stanjem na dan 31. marta 2010. godine te ukoliko se nedostajući obrasci dostave – opravdaju, neće se vršiti potraživanje od radnika koji su zaduženi za dokumentaciju.

Obzirom da manjak stroge evidencije nije definitivno utvrđen, smatramo da je prilikom procene ove stavke, manjak trebalo iskazati na razgraničenim prihodima po osnovu potraživanja u okviru pasivnih vremenskih razgraničenja, do momenta utvrđivanja stvarnog stanja.

Na opisani način, prihodi su neosnovano povećani za 9.222 hiljada dinara, a što utiče i na visinu iskazanog gubitka, koji se u ovom slučaju povećava za pomenuti iznos.

- b) Kao što je obelodanio u napomeni 7. – Potraživanja, uz finansijske izveštaje, koji su iskazani u visini od neto 28.576 hiljada dinara, sadržano je potraživanje za premiju neživotnog osiguranja u iznosu od 29.455 hiljada dinara, uz ispravku vrednosti od 12.617 hiljada dinara. Ova potraživanja se uglavnom odnose na premije kasko osiguranja koje se naplaćuje u ratama do 12 meseci.

Potraživanja se vode prema zastupnicima, a ne prema licima od kojih premija nije naplaćena u celosti. Mi nismo dobili analitički pregled ovih potraživanja, jer se isti ne vodi. Neki vid analitike potraživanja za naplaćene premije vodi se u pomoćnim knjigama „Premijsko knjigovodstvo“. Iz premijskog knjigovodstva nisu nam stavili na raspolaganje stanje ovih potraživanja na kraju 2009. godine, jer nemaju za to odgovarajući program na računaru. Samim tim nismo bili u mogućnosti uporediti tačnost sintetičke evidencije sa analitikom.

Ispravka vrednosti potraživanja za premije neživotnog osiguranja vršena je shodno Odluci o načinu procenjivanja bilansnih i vanbilansnih pozicija za društva za osiguranje, koja je doneta od strane NBS.

Kao osnovica za obračun ispravke vrednosti uzet je iznos od 37.861 hiljada dinara, iako je potraživanje po tome osnovu iskazano u glavnoj knjizi i finansijskim izveštajima u iznosu od 29.455 hiljada dinara. Kako smo informisani, podaci o nenaplaćenju premiji dobijeni su iz AOP, program „Premije“. Ovo stanje ukazuje na neusklađenost evidencija o potraživanjima koja se vode u Društvu.

Obzirom na neusklađenost podataka evidencije u glavnoj knjizi i po AOP programu, mi nismo bili u mogućnosti proceniti adekvatnost procenjene ispravke vrednosti potraživanja po osnovu nenaplaćenih premija.

Alternativnim postupcima revizije nismo uspjeli da se uverimo u realnost i objektivnost ovih potraživanja i nismo bili u mogućnosti da procenimo približnu realnost ovih potraživanja.

Od dana sastavljanja Bilansa do dana izrade Izveštaja o izvršenoj reviziji redovnih finansijskih izveštaja za 2009. godinu, Društvo je preduzelo mere za otklanjanje ovih nepravilnosti, sprovođenjem Odluke Upravnog odbora Društva br. 02/184/5 od 23.03.2010. godine, sa kojom je utvrđen krajnji rok za realizaciju ovih mera – 30.06.2010. godine.

5. Mišljenje sa rezervom

Po našem mišljenju, osim za efekte koje na finansijske izveštaje imaju pitanja izneta u prethodnim pasusima, finansijski izveštaji prikazuju istinito i objektivno, po svim materijalno značajnim pitanjima, finansijski položaj Društva na dan 31. decembra 2009. godine, kao i rezultate njegovog poslovanja i tokove gotovine za godinu koja se završava na taj dan, u skladu sa računovodstvenim propisima važećim u Republici Srbiji i računovodstvenim politikama obelodanjenim u Napomeni 3. uz finansijske izveštaje.

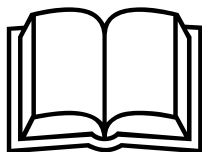
Ne izražavajući dalje rezerve u odnosu na dato mišljenje, skrećemo pažnju na sledeće pitanje:

Nismo se uverili da je na zadovoljavajući način rešeno pitanje programa za automatsku obradu podataka kod potraživanja i obaveza, jer se ne dobijaju očekivani rezultati. Smatramo potrebnim da se programi prilagode potrebama, kako bi se imao uvid i uporedivost sintetičkih i analitičkih podataka u knjigovodstvu Društva.

OVLAŠĆENI REVIZOR

mr Svetozar Vinčić, dipl. oec.

Revizija izveštaja za 2011. godinu je, takođe, donela mišljenje sa rezervom. Kao i prethodne 2010. godine, utvrđeni su nedovoljno pouzdani podaci o stanju potraživanja za premiju osiguranja, izvršenoj ispravci potraživanja, kao i neusaglašenost premije sa dužnicima. Troškovi sprovođenja osiguranja su bili iznad dozvoljene veličine režijskog dodatka Društva. Takođe, Društvo je imalo problem sa programskim rešenjima koja su ih ograničavala da evidentiraju stanja i promene po osnovu kratkoročnih potraživanja i obrazaca stroge evidencije.

**PREDUZEĆE ZA REVIZIJU RAČUNOVODSTVENIH IZVEŠTAJA
"VINČIĆ"® d.o.o.**

11 070 NOVI BEOGRAD, Ul. Narodnih heroja, br. 23/I

ODELENJE ZA REVIZIJU I PROCENU

11 000 BEOGRAD, Ul. Simina, br. 22/II

Broj: 01- 46/1-2011

Beograd, 24. 03. 2011. godine

**IZVEŠTAJ OVLAŠĆENOG REVIZORA SKUPŠTINI AKCIONARSKOG DRUŠTVA
ZA NEŽIVOTNO OSIGURANJE "AS OSIGURANJE" A.D.O., BEOGRAD
O OBAVLJENOJ EKSTERNOJ REVIZIJI REDOVNIH FINANSIJSKIH
IZVEŠTAJA PO GODIŠNJEM RAČUNU SA STANJEM NA DAN 31.
DECEMBRA 2010. GODINE**

I MIŠLJENJE I IZVEŠTAJ OVLAŠĆENOG REVIZORA

Izvršili smo eksternu reviziju redovnih finansijskih izveštaja po godišnjem računu Akcionarskog društva za neživotno osiguranje "AS Osiguranje", a.d.o., Beograd, Bulevar Mihajla Pupina, br. 165 E, sa stanjem na dan 31. decembra 2010 godine.

Prilikom eksterne revizije redovnih finansijskih izveštaja Akcionarskog društva za neživotno osiguranje "AS Osiguranje", a.d.o., Beograd, uključeni su izveštaji koji čine deo procesa redovnog finansijskog izveštavanja, a to su Bilans stanja, Bilans uspeha, Izveštaj o tokovima gotovine, Izveštaj o promenama na kapitalu i svi drugi izveštaji – objašnjavajući dokazni materijali, koji su uključeni u godišnji račun.

Odgovornost rukovodstva

Za ove redovne godišnje finansijske izveštaje odgovoran je direktor Akcionarskog društva za neživotno osiguranje "AS Osiguranje", a.d.o., Beograd, prof. dr. Jova Miloradić.

Rukovodstvo je odgovorno za sastavljanje i objektivnu prezentaciju ovih redovnih finansijskih izveštaja u skladu sa računovodstvenim propisima Republike Srbije, Međunarodnim standardima finansijskog izveštavanja i računovodstvenim politikama obelodanjenim pod tačkama 1.1. i 1.2. zveštaja o izvršenoj eksternoj reviziji. Ova odgovornost obuhvata: osmišljavanje, primenu i održavanje internih kontrola koje su relevantne za sastavljanje i objektivnu prezentaciju izveštaja koji ne sadrže pogrešne informacije od materijalnog značaja, nastale usled kriminalne radnje ili greške; odabir i primenu odgovarajućih računovodstvenih politika; kao i korišćenje najboljih mogućih računovodstvenih procena.

Odgovornost revizora

Naša je odgovornost da izrazimo mišljenje o priloženim redovnim finansijskim izveštajima na osnovu obavljene eksterne revizije. Eksternu reviziju smo obavili u skladu sa važećim zakonskim propisima i Međunarodnim standardima revizije, a posebno, kao "lex specialis", u skladu sa Odlukom o sadržini izveštaja o obavljenoj reviziji

finansijskih izveštaja društva za osiguranje ("Sl. glasnik RS", br. 21/05., 24/05. i 54/05.). Ovi standardi nalažu usaglašenost sa etičkim principima i da smo reviziju planirali i obavili na način koji omogućava da se, u razumnoj meri, uverimo da finansijski izveštaji ne sadrže pogrešne informacije od materijalnog značaja.

Eksterna revizija uključuje sprovođenje postupaka u cilju pribavljanja revizijskih dokaza o iznosima i informacijama obelodanjenim u finansijskim izveštajima. Odabrani postupci su zasnovani na prosuđivanju revizora, uključujući procenu rizika materijalno značajnih grešaka sadržanih u finansijskim izveštajima, nastalim usled kriminalne radnje ili greške. Prilikom procene ovih rizika, revizor je razmatrao interne kontrole koje su relevantne za sastavljanje i objektivnu prezentaciju finansijskih izveštaja, u cilju osmišljavanja najboljih mogućih revizijskih procedura, ali ne u cilju izražavanja mišljenja o efikasnosti sistema internih kontrola pravnog lica. Eksterna revizija takođe, uključuje ocenu primenjenih računovodstvenih politika i vrednovanje značajnih procena koje je izvršilo rukovodstvo, kao i ocenu opšte prezentacije finansijskih izveštaja.

Smatramo da su pribavljeni revizijski dokazi dovoljni i odgovarajući i da obezbeđuju solidnu osnovu za izražavanje našeg mišljenja.

Osnove za mišljenje sa rezervom

- a) Po našem mišljenju, prikazani finansijski i drugi izveštaji, istinito i objektivno prikazuju stanje stalne imovine, plasmana, gotovine, kapitala i obaveza, na dan 31.12.2010. godine.
- b) Od strane ovlašćenog revizora utvrđeni su nedovoljno pouzdani podaci o stanju potraživanja za premiju osiguranja, izvršenoj ispravci potraživanja, kao i neusaglašenost premije sa dužnicima na dan 31.12.2010. godine.

Društvo je po Nalazu NBS-a o izvršenoj kontroli, nalazu internog revizora i posebno imenovane grupe od strane Matičnog pravnog lica, preduzelo mere za prilagođavanje informacionog sistema u cilju obezbeđenja potrebnih podataka i otklanjanja uočenih propusta u radu.

Šire obrazloženje dato je pod tačkom 5.2.1.1. Izveštajnog redosleda i tačkom 12.) Izveštaja.

- c) Ostvareni troškovi sprovođenja osiguranja iznad dozvoljene veličine režijskog dodatka nisu u skladu sa pravilima struke osiguranja i sa članom 45. Zakona o obaveznom osiguranju u saobraćaju.

Šire obrazloženje dato je pod tačkom 16. Izveštajnog redosleda.

- d) Programska rešenja su ograničavajući faktor u evidentiranju stanja i promena po osnovu kratkoročnih potraživanja i obrazaca stroge evidencije, kao i u uspostavljanju sistema internih kontrola i upravljanje rizicima u Društvu.

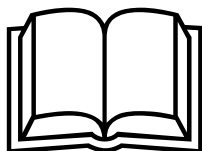
Šire obrazloženje dato je pod tačkom 5.1.1. i 5.2.1.1. Izveštajnog redosleda i tačkom 2. Izveštaja.

Mišljenje sa rezervom

Polazeći od činjenica koje su iznete pod tačkama a) do d), Ovlašćeni revizor na finansijske izveštaje Akcionarskog društva za neživotno osiguranje "AS Osiguranje", a.d.o., Beograd, po godišnjem računu za 2010. godinu, sa stanjem na dan 31.12.2010. godine, a shodno čl. 38. Zakona o računovodstvu i reviziji, izražava mišljenje sa rezervom.

OVLAŠĆENI REVIZOR
mr Svetozar Vinčić, dipl. oec.

I 2012. godine je dodeljeno mišljenje sa rezervom. Iako je Društvo uskladilo analitičku evidenciju potraživanja premije u premijskom knjigovodstvu sa Glavnom knjigom i izvršilo ispravku vrednosti potraživanja, to nije u zadovoljavajućoj meri urađeno da bi se dalo pozitivno mišljenje. Troškovi sprovođenja osiguranja su bili iznad dozvoljene veličine režijskog dodatka i nisu u skladu sa pravilima struke osiguranja i članom 45. stav 1. Zakona o obaveznom osiguranju u saobraćaju.

PREDUZEĆE ZA REVIZIJU RAČUNOVODSTVENIH IZVEŠTAJA
"VINČIĆ"® d.o.o.

11 070 NOVI BEOGRAD, Ul. Narodnih heroja, br. 23 /I

ODELENJE ZA REVIZIJU I PROCENU

11 000 BEOGRAD, Ul. Simina, br. 22/II

Broj: 01- 26/1-2012
Beograd, 05. 03. 2012. godine

IZVEŠTAJ OVLAŠĆENOG REVIZORA SKUPŠTINI AKCIONARSKOG DRUŠTVA
ZA NEŽIVOTNO OSIGURANJE "AS OSIGURANJE" A.D.O., BEOGRAD
O OBAVLJENOJ EKSTERNOJ REVIZIJI REDOVNIH FINANSIJSKIH

IZVEŠTAJA PO GODIŠNJEM RAČUNU SA STANJEM NA DAN 31. DECEMBRA 2011. GODINE

I MIŠLJENJE I IZVEŠTAJ OVLAŠĆENOG REVIZORA

Izvršili smo eksternu reviziju redovnih finansijskih izveštaja po godišnjem računu Akcionarskog društva za neživotno osiguranje "AS Osiguranje", a.d.o., Beograd, Bulevar Mihajla Pupina, br. 165 E, sa stanjem na dan 31. decembra 2011 godine.

Prilikom eksterne revizije redovnih finansijskih izveštaja Akcionarskog društva za neživotno osiguranje "AS Osiguranje", a.d.o., Beograd, uključeni su izveštaji koji čine deo procesa redovnog finansijskog izveštavanja, a to su Bilans stanja, Bilans uspeha, Izveštaj o tokovima gotovine, Izveštaj o promenama na kapitalu i svi drugi izveštaji – objašnjavajući dokazni materijali, koji su uključeni u godišnji račun.

Odgovornost rukovodstva

Za ove redovne godišnje finansijske izveštaje odgovoran je zakonski zastupnik Akcionarskog društva za neživotno osiguranje "AS Osiguranje", a.d.o., Beograd, Sandi Pecić, dipl. oec.

Rukovodstvo je odgovorno za sastavljanje i objektivnu prezentaciju ovih redovnih finansijskih izveštaja u skladu sa računovodstvenim propisima Republike Srbije, Međunarodnim standardima finansijskog izveštavanja i računovodstvenim politikama obelodanjenim pod tačkama 1.1. i 1.2. Izveštaja o izvršenoj eksternoj reviziji. Ova odgovornost obuhvata: osmišljavanje, primenu i održavanje internih kontrola koje su relevantne za sastavljanje i objektivnu prezentaciju izveštaja koji ne sadrže pogrešne informacije od materijalnog značaja, nastale usled kriminalne radnje ili greške; odabir i primenu odgovarajućih računovodstvenih politika; kao i korišćenje najboljih mogućih računovodstvenih procena.

Odgovornost revizora

Naša je odgovornost da izrazimo mišljenje o priloženim redovnim finansijskim izveštajima na osnovu obavljene eksterne revizije. Eksternu reviziju smo obavili u skladu sa važećim zakonskim propisima i Međunarodnim standardima revizije, a posebno, kao "lex specijalis", u skladu sa Odlukom o sadržini izveštaja o obavljenoj reviziji finansijskih izveštaja društva za osiguranje ("Sl. glasnik RS", br. 21/05., 24/05. i 54/05.). Ovi standardi nalažu usaglašenost sa etičkim principima i da smo reviziju planirali i obavili na način koji omogućava da se, u razumnoj meri, uverimo da finansijski izveštaji ne sadrže pogrešne informacije od materijalnog značaja.

Eksterna revizija uključuje sprovođenje postupaka u cilju pribavljanja revizijskih dokaza o iznosima i informacijama obelodanjenim u finansijskim izveštajima. Odabrani postupci su zasnovani na prosuđivanju revizora, uključujući procenu rizika materijalno značajnih grešaka sadržanih u finansijskim izveštajima, nastalim usled kriminalne radnje ili greške. Prilikom procene ovih rizika, revizor je razmatrao interne kontrole koje su relevantne za sastavljanje i objektivnu prezentaciju finansijskih izveštaja, u cilju osmišljavanja najboljih mogućih revizijskih procedura, ali ne u cilju izražavanja mišljenja o efikasnosti sistema internih kontrola pravnog lica. Eksterna revizija, takođe, uključuje ocenu primenjenih računovodstvenih politika i vrednovanje značajnih procena koje je izvršilo

rukovodstvo, kao i ocenu opšte prezentacije finansijskih izveštaja.

Smatramo da revizija koju smo izvršili pruža razumnu osnovu za izražavanje našeg mišljenja.

Osnove za mišljenje sa rezervom

- c) Kao što je obelodanjeno pod tačkom 5.2.1.1. Izveštajnog redosleda, Društvo je sa stanjem 31.12.2011. godine uskladilo analitičku evidenciju potraživanja premije u premijskom knjigovodstvu sa Glavnom knjigom i izvršilo ispravku vrednosti potraživanja po dužnicima u skladu sa Odlukom o načinu procenjivanja bilanskih i vanbilansnih pozicija društva za osiguranje ("Sl. glasnik RS", br. 3/05.) i Pravilnikom Društva, pri čemu je ostvaren nizak procenat usaglašenosti sa dužnicima, što bez obzira na izvršenu ispravku može imati efekte na realnost iskazane visine potraživanja.
- d) Kao što je obelodanjeno pod tačkom 16. Izveštajnog redosleda Društvo je u 2011. godni ostvarilo troškove sprovođenja osiguranja u visini od 525.366 hilj. dinara, koji su iznad dozvoljene veličine režijskog dodatka i nisu u skladu sa pravilima struke osiguranja i članom 45. stav 1. Zakona o obaveznom osiguranju u saobraćaju.

Mišljenje sa rezervom

Po našem mišljenju, osim za činjenice iznete u prethodnim pasusima, finansijski izveštaji prikazuju istinito i objektivno, po svim materijalno značajnim pitanjima, finansijski položaj Društva na dan 31. decembra 2011. godine, kao i rezultate njegovog poslovanja i tokove gotovine za godinu koja se završava na taj dan, te shodno čl. 38. Zakona o računovodstvu i reviziji Ovlašćeni revizor izražava mišljenje sa rezervom.

Ne izražavajući dalju rezervu na dato mišljenje skrećemo pažnju na sledeće:

- da informacioni sistem u pojedinim segmentima (određene informacije) ne funkcioniše samostalno i nezavisno, odnosno bez korišćenja pomoćnih aplikacija od strane matičnog Društva, što se odražava na efikasnost u dostavi i korišćenju informacija.

OVLAŠĆENI REVIZOR

Nakon izvršene revizije za 2013. godinu, Društvo je dobilo pozitivno mišljenje (sa skretanjem pažnje). Ovlašćeni revizor je skrenuo pažnju na to da troškovi sprovođenja osiguranja i dalje prelaze dozvoljeni iznos, pogotovo troškovi sprovođenja osiguranja od autoodgovornosti. Takođe su primećeni negativni merodavni tehnički rezultati u određenim vrstama osiguranja, na šta je ovlašćeni aktuar dao mišljenje sa rezervom. Određeni nedostaci jesu primećeni, ali je Društvo dobilo pozitivno mišljenje jer je promenilo poslovnu strategiju u nadi da će se problemi rešiti. Pomogla je i podrška od vlasnika Društva „Adriatic Slovenica“ d.d. iz Kopra u kome se izražava spremnost vlasnika da pruži finansijsku podršku Društvu, a sve sa ciljem obezbeđenja nastavka poslovanja Društva u doglednoj budućnosti.

KPMG d.o.o. Beograd
Kraljice Natalije 11
11000 Belgrade
Serbia

Telephone: +381 11 20 50 500
Fax: +381 11 20 50 550
E-mail: info@kpmg.rs
Internet: www.kpmg.rs

Izveštaj nezavisnog revizora

AKCIONARIMA

AS NEŽIVOTNO OSIGURANJE A.D.O. BEOGRAD

Izvršili smo reviziju priloženih finansijskih izveštaja društva AS neživotno osiguranje a.d.o. Beograd (u daljem tekstu: „Društvo“) koji se sastoje od bilansa stanja na dan 31. decembar 2013. godine, bilansa uspeha, izveštaja o promenama na kapitalu i izveštaja o tokovima gotovine za godinu koja se završava na taj dan, kao i napomena, koje sadrže pregled osnovnih računovodstvenih politika i drugih napomena.

Odgovornost rukovodstva za finansijske izveštaje

Rukovodstvo je odgovorno za sastavljanje i istinit i pošten pregled finansijskih izveštaja u skladu sa Zakonom o računovodstvu Republike Srbije, Zakonom o osiguranju i ostalim relevantnim podzakonskim aktima Narodne banke Srbije, i za uspostavljanje takvih internih kontrola za koje se smatra da su relevantne za pripremu finansijskih izveštaja, koji ne sadrže materijalno značajne greške, nastale bilo zbog pronevere ili zbog grešaka u radu.

Odgovornost revizora

Naša odgovornost je da na osnovu izvršene revizije izrazimo mišljenje o priloženim finansijskim izveštajima. Reviziju smo izvršili u skladu sa Zakonom o reviziji Republike Srbije, Odlukom o sadržini izveštaja o obavljenoj reviziji finansijskih izveštaja društva za osiguranje i Međunarodnim standardima revizije. Ovi standardi zahtevaju da se pridržavamo etičkih zahteva i da reviziju planiramo i obavimo na način koji nam omogućuje da steknemo razumni nivo uveravanja da finansijski izveštaji ne sadrže materijalno značajne greške.

Revizija obuhvata obavljanje procedura u cilju prikupljanja revizorskih dokaza o iznosima i obelodanjivanjima u finansijskim izveštajima. Izbor procedura zavisi od naše procene, uključujući i procenu rizika od materijalno značajnih grešaka u finansijskim izveštajima, nastalih bilo zbog pronevere ili zbog grešaka u radu. U proceni rizika uzimamo u obzir interne kontrole, koje su relevantne za sastavljanje i istinito i pošteno prikazivanje finansijskih izveštaja, sa ciljem kreiranja odgovarajućih revizorskih procedura, ali ne i za svrhe izražavanja mišljenja o efektivnosti primenjenih internih kontrola. Takođe, revizija obuhvata i ocenu adekvatnosti primenjenih računovodstvenih politika i opravdanosti značajnih procenjivanja, koje je rukovodstvo izvršilo, kao i ocenu opšte prezentacije finansijskih izveštaja.

Smatramo da su revizorski dokazi koje smo pribavili dovoljni i odgovarajući i pružaju osnov za izražavanje našeg mišljenja.

Mišljenje

Po našem mišljenju, finansijski izveštaji pružaju istinit i pošten pregled finansijskog položaja Društva na dan 31. decembar 2013. godine, poslovnog rezultata i tokova gotovine za godinu koja se završava na taj dan i sastavljeni su u skladu sa Zakonom o računovodstvu Republike Srbije, Zakonom o osiguranju i ostalim relevantnim podzakonskim aktima Narodne banke Srbije.

Skretanje pažnje

Ne izražavajući rezervu u odnosu na dato mišljenje, skrećemo pažnju na sledeće:

- a.) Kao što je obelodanjeno u Napomeni 42 uz priložene finansijske izveštaje Narodna Banka Srbije (u daljem tekstu: NBS) je u 2013. godini sprovela kontrolu poslovanja Društva. U junu 2013. godine Društvo je dostavljen Zapisnik NBS sa utvrđenim nalazima. Jedna od ključnih mera prethodne kontrole NBS iz 2010. godine bila je da Društvo mora da uskladi troškove sprovođenja osiguranja autoodgovornosti sa režijskim dodatkom do kraja 2011. godine. Ključni nalaz i tekuće kontrole NBS se odnosi na troškove sprovođenja osiguranja od autoodgovornosti, koji su značajno veći od režijskog dodatka. Do datuma izdavanja ovog izveštaja nije dostavljeno rešenje o merama od strane NBS po osnovu nalaza navedenih u pomenutom Zapisniku.
- b.) Kao što je obelodanjeno u Napomeni 47 uz priložene finansijske izveštaje ovlašćeni aktuar Društva je izdao mišljenje sa rezervom po osnovu znatno većih troškova sprovođenja osiguranja u odnosu na režijski dodatak i negativnih merodavnih tehničkih rezultata u određenim vrstama osiguranja.

Iako mere NBS nije moguće precizno odrediti, Društvo je Planom poslovanja za 2014. godinu promenilo poslovnu strategiju u cilju značajnog smanjenja obima aktivnosti iz oblasti autoodgovornosti, pa shodno tome i smanjenja premije osiguranja od autoodgovornosti, kao i troškova sprovođenja osiguranja. Dodatno, kao što je obelodanjeno u Napomeni 15 uz priložene finansijske izveštaje, uzimajući u obzir i činjenicu da je obračunata garantna rezerva u iznosu od RSD 521.535 hiljade veća od margine solventnosti koja iznosi RSD 515.889 hiljada za RSD 5.646 hiljada i da je za isti iznos garantna rezerva veća od osnovnog kapitala propisanog članom 28. Zakona o osiguranju na dan 31. decembar 2013. godine, rukovodstvo Društva je obezbedilo Pismo podrške od vlasnika Društva, Adriatic Slovenica d.d. Kopar Slovenija, u kome se izražava spremnost vlasnika da pruži finansijsku podršku Društvu u cilju obezbeđenja nastavka poslovanja Društva u doglednoj budućnosti.

Ostala pitanja

Finansijski izveštaji Društva na dan i za godinu završenu 31. decembra 2012. godine bili su predmet revizije drugog revizora, koji je izrazio pozitivno mišljenje sa skretanjem pažnje na ove finansijske izveštaje dana 12. marta 2013. godine.

Beograd, 4. april 2014. godine

KPMG d.o.o. Beograd

Stana Jovanović
Stana Jovanović
Ovlašćeni revizor

ZAKLJUČAK

U ovom master radu sam pokušala da približno pojasnim važnost revizije (naročito u osiguranju) i razlike koje vladaju između privrede i osiguranja. Osiguranje, kao posebna vrsta delatnosti, ima posebnost i u drugim sferama finansijskih izveštaja i potrebno mu je pokloniti pažnju i stručnost. Postoji veliki obim poslova koji su povezani sa osiguranjem jer je ono samo po sebi kompleksna struka. Važnost ove delatnosti polako izranja u našem okruženju, koje je dugo bilo „blokirano“ raznim negativnim okolnostima i uticajima.

Tržište osiguranja u Srbiji karakteriše promena tržišnih uslova, intenziviranje konkurencije, razvoj i primena informaciono-komunikacionih tehnologija što uslovljava sva društva za osiguranje da reaguju na nove tržišne izazove. Do poboljšanja stanja na tržištu ove delatnosti došlo bi kada bi sva društva principijelno i jedinstveno nastupala na tržištu osiguranja, uvažavajući pravila struke osiguranja i neophodnu lojalnu konkurenciju.

*Zakon Republike Srbije je takav da posebnu pažnju pridaje osiguranju i njegovoj kontroli. Uvidevši koliko brzo se razvija osiguranje, postalo je jasno koliki kapital i sredstva se tu nalaze i da je ono vrlo pogodno za razne manipulacije i malverzacije. Zbog toga se morala sprovesti pojačana kontrola nad svim aspektima ovog poslovanja, a jedna od kontrola je i sama **revizija**.*

Revizija finansijskih izveštaja osiguravajućih društava je, kao i sami izveštaji, u određenoj meri drugačija od revizije nekih drugih privrednih društava. Veliki je obim poslova, zbog toga je na revizoru težak zadatak da da nezavisno mišljenje, ne toliko zbog mišljenja, koliko zbog bojazni da li su svi dokumenti obuhvaćeni i da li je sve urađeno u zakonskim okvirima.

Veliki trud i napor se ulaže da bi se naši zakonski okviri podudarali sa zakonskim okvirima primenjenim u drugim zemljama Evrope. Nadzor nad obavljanjem delatnosti osiguranja vrši NBS, prvenstveno u cilju zaštite interesa osiguranika. Iz tog razloga društva za osiguranje dostavljaju NBS finansijski izveštaj i godišnji izveštaj o poslovanju, sa mišljenjem ovlašćenog aktuara i Nadzornog odbora. Novi Zakon u osiguranju treba da približi domaću regulativu evropskim standardima, koji će unaprediti tržište i doprineti bržem razvoju osiguranja u Srbiji.

LITERATURA:

- 1) Šulejić P., Vujović R., Mrkšić D., Žarković N., Rašeta J., Miloradić J., „Osnovi osiguranja“, 2009., Beograd
- 2) Outreville J., „Theory and Practice of Insurance“, Kluwer Academic Publishers, 1997., Dordrecht/Boston/London, str. 19.
- 3) Marović B., Žarković N., „Leksikon osiguranja“, DDOR Novi Sad, 2002., Novi Sad, str. 129.
- 4) Milošević B., „Od DOZ-a, OZ-a i ZOIL-a do deoničkog društva“, Deoničko društvo za osiguranje i reosiguranje „Novi Sad“, 1991., Novi Sad, str. 14.
- 5) List Zajednice osiguranja imovine i lica „Novi Sad“, 155, 1990., str. 1-7.
- 6) Labus O., Zakon o osiguranju Republike Srbije, Osiguranje, 7-8, 2004., str. 39-41.
- 7) Šulejić P., Pravo osiguranja, Misao, 1992., Novi Sad, str. 127.
- 8) „Sl. glasnik RS“, br. br. 35/2008, 111/2009, 3/2011, 87/2012
- 9) Zakon o osiguranju („Sl. glasnik RS“, br. 55/04, 70/2004.....107/2009, 99/2011, 119/2012 i 116/2013)
- 10) Zakon o obaveznom osiguranju u saobraćaju („Sl. glasnik RS“, br. 51/09, 78/2011, 101/2011, 93/2012 i 7/2013)
- 11) Zakon o reviziji, 62/13
- 12) Odluka o sadržini izveštaja o obavljenoj reviziji finansijskih izveštaja društva za osiguranje („Sl. glasnik RS“, br. 21/2005 i 24/2005)
- 13) www.apr.gov.rs
- 14) www.nbs.rs